

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra psychologie

**JAK GAYOVÉ PŘEMÝŠLÍ O MUŽSTVÍ A JAKOU MAJÍ
ZKUŠENOST S UTVÁŘENÍM SVÉ MUŽSKÉ IDENTITY**

How do gay men think about masculinity and how do they experience
forming their male identity



Bakalářská diplomová práce

Autor: Jan Franc, DiS.

Vedoucí práce: PhDr. Olga Pechová, Ph.D.

Olomouc

2018

Rád bych poděkoval všem, díky jejichž podpoře mohla tato práce vzniknout.

Především velmi děkuji vedoucí své bakalářské diplomové práce,

PhDr. Olze Pechové, Ph.D., za její pomoc, podněty a trpělivost.

Pětici mužů za ochotu sdílet své myšlenky, pocity a svůj životní příběh.

Svému partnerovi za to, že mi byl po dobu mého studia oporou

a že statečně snášel moje krize.

A svým rodičům a prarodičům děkuji za to, že jsem takový, jaký jsem.

Prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou prací na téma: „*Jak gayové přemýšlí o mužství a jakou mají zkušenost s utvářením své mužské identity*” vypracoval samostatně pod odborným dohledem vedoucí diplomové práce a uvedl jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne

Podpis

Obsah

Úvod	5
TEORETICKÁ ČÁST	6
1 Vymezení základních pojmů	6
2 Teorie vzniku genderu a utváření genderové identity	8
2.1 Biologické teorie	9
2.2 Psychoanalytická teorie	9
2.3 Teorie sociálního učení	9
2.4 Kognitivně vývojové teorie	10
2.5 Sociálně psychologické teorie	11
3 Psychologické koncepty maskulinity	13
4 Hledání mužství	15
4.1 Mužská identita	15
4.2 Krize mužství	16
4.3 Synové a otcové	17
4.4 Archetypy mužství	19
5 Vliv stereotypů a heteronormativity na gaye	22
EMPIRICKÁ ČÁST	26
6 Metodologie	26
6.1 Výzkumný problém, cíle, výzkumné otázky	26
6.2 Výzkumná metoda	26
6.3 Metoda tvorby, zpracování a analýzy dat	28
6.4 Výběrový soubor	31
6.5 Etické aspekty výzkumu	32
6.6 Výsledky výzkumu	34
7 Diskuze	53
8 Závěry	56
9 Souhrn	57
Seznam použitých zdrojů a literatury	61
Přílohy	64

Úvod

*„... maskulinita je více než sociálním konstruktem.
Je třeba ji zvažovat také jako subjektivní identitu,
obvykle tu nejhluběji prožívanou, kterou muži mají.”*

John Tosh

Jung hovoří o životním obratu v polovině života, tedy mezi pětatřiceti a čtyřiceti lety, kdy u mužů nabývá na významu anima a Já se noří do lůna nevědomí, představovaného Matkou (Jung, 2017).

Kolem svých třiceti pěti let jsem začal, „náhle“, velice palčivě pociťovat, že mi můj otec chybí (niterně, protože fyzicky tu je), přestože byla v mém životě období, kdy by tento pocit dával větší smysl. Dodnes tomu nerozumím. Něco z toho pocitu stále tiše přetrvává a občas se zcitliví. Podle Junga si muž v první polovině života buduje své mužské já, kdežto v druhé půli se navrácí ke svému ženství. Já však s narůstajícím věkem pociťuji příklon k Otci.

Do tohoto období spadají také úvahy nad tématem této práce. Tehdy bylo mým záměrem věnovat se významu otcovské postavy v životě homosexuálního muže vzhledem k utváření jeho mužské identity. Zamýšlel jsem nad tím, jak jiní muži, jiní gayové toto prožívají. Mají podobnou zkušenost? Je pro ně vůbec otec důležitý? A co mužská identita, jakou ta hraje v jejich životě úlohu? Přemýšlí o ní? Jak je jejich citlivé duši v mužském těle?

Ano, také patřím, jak jsem až po letech pochopil, mezi mnohé studenty, kteří ve studiu psychologie a svých diplomových pracích hledají odpověď na své vlastní otázky. A cítím, že je třeba to otevřeně říct. Dříve bych považoval takové pohnutky za nelegitimní. Dnes si naopak myslím, že skutečně jediným způsobem, jak lze obohatit svět (jakkoli to může znít pateticky), je sdílet životní zkušenost, nabídnout ji druhým. Cítím potřebu připojit se k ostatním mužům a nabídnout jim jako dar svoji zvědavost a svoji dosavadní životní zkušenost a společně hledat odpověď na otázku, co znamená být pro gaye mužem.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Vymezení základních pojmů

Smolík (2002) uvádí čtyři komponenty, které utvářejí mužskou resp. ženskou identitu: biologické pohlaví, jádrová pohlavní identita, pohlavní identita (kterou definuje jako způsob sebedefinice jedince coby muže či ženy, tedy v našem pojetí genderová identita) a pohlavní role (jako vnější projev pohlavní identity, tj. de facto genderová role).

Pojem **pohlaví** se váže k biologicky daným rozdílům mezi ženami a muži. Pohlaví jsme zvyklí diferencovat především v souvislosti s vnějšími pohlavními znaky. Na základě čeho však lze určit pohlaví jedinců, u nichž jsou tyto znaky nejednoznačné, jsou současně přítomny fyzické znaky obou pohlaví nebo se jednotlivé znaky pohlavnosti (např. chromozomální stavba jedince versus jeho sekundární pohlavní znaky) neshodují, jako je tomu u intersexuálních jedinců? Pohlaví je tedy možno definovat na několika úrovních. Můžeme hovořit o pohlaví chromozomálním, gonadálním (souvisejícím s pohlavními žlázami), genitálním, hormonálním, pohlaví na úrovni psychosexuálních mozkových center a pohlaví fenotypickém (založeném na somatických a anatomických odlišnostech), příp. o pohlaví matričním - psychosociálním (Janošová, 2008; Hartl & Hartlová, 2015).

Jádrovou pohlavní identitu lze definovat jako „základní uvědomění si jedince, že je příslušníkem mužského nebo ženského pohlaví“ (Smolík, 2002, 401). Jádrová pohlavní identita je u dítěte zformovaná již před 18. měsícem jeho věku a po 3. roce života je již nezvratná (ibid.).

Gender¹ představuje společností pojímanou rozdílnost mezi ženami a muži. Jedná se o sociálně konstruované představy o ženství (*feminitě*) a mužství (*maskulinitě*). Lippa (2009) chápe gender jednak jako obecné rozdíly mezi pohlavími a jako individuální rozdíly v maskulinitě resp. feminitě.

„Ač se mužství a ženství všeobecně vnímá jako dané biologickým pohlavím (...), vnímáme gender (tedy sociální pohlaví) jako sice s pohlavím ‘usouvztažený’ koncept,

¹ V angličtině se slovo *gender* - rod - užívá nejprve kolem 13. století ve významu třídy nebo druhu osob či věcí sdílejících společné vlastnosti, od 14. století také pro rod mluvnický a přibližně od století 15-tého označuje rovněž ženské a mužské pohlaví. Je odvozeno ze starofrancouzského *gendre, genre* - druh, (typický) znak či rys, rod, které má své kořeny v latinském *genus* (gen. *generis*) - rasa, kmen, rod, druh; původ slova sahá k preindickému kořeni *gene-* - zrodit, počít. (Online Etymology Dictionary, 2018)

který jím ale není určen (determinován). Je tomu spíše naopak - to, jak rozumíme svému tělu coby mužskému či ženskému je silně form(ul)ováno kulturním pojetím mužství a ženství (genderem)” (Sloboda, 2016, 154).

Pohlaví a gender mohou být vzájemně souladné, ale také se gender může lišit od biologického pohlaví, aniž by tím ovšem byla zpochybněna jaderná pohlavní identita (Janošová, 2008).

Genderovou identitu chápeme „*výchovou osvojené pojetí sebe sama jako muže nebo ženy*” (Hartl & Hartlová, 2015, 222). Představuje tu část vztahující se k genderu, se kterou se jedinec vnitřně ztotožňuje, pojímá ji za svou, vyjadřuje s ní svůj „*emočním souhlas*” (Janošová (2008).

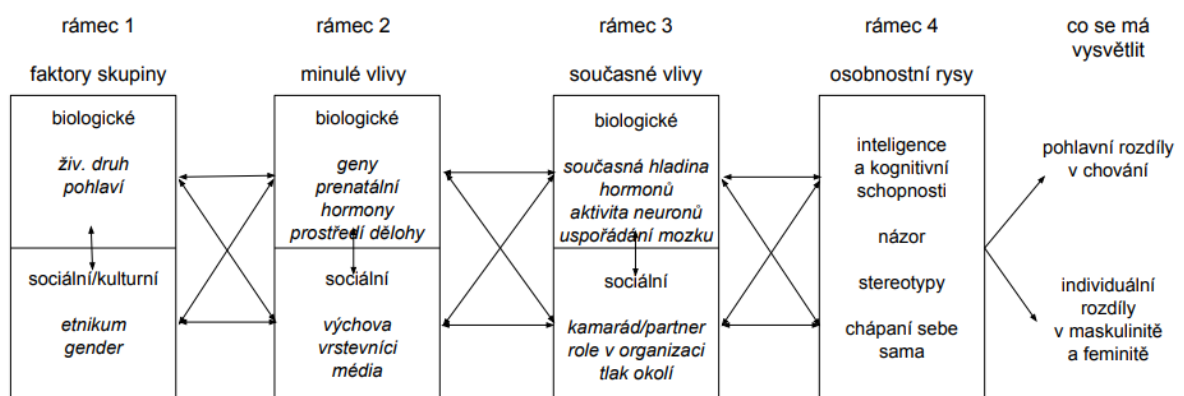
Analogicky sociálnímu statutu a z něj vyplývající sociální role, má gender svoji **genderovou roli**, coby soubor představ a očekávání vztahených k jeho nositeli. Genderová role v sobě, na rozdíl od genderové identity, potencionálně zahrnuje i ty prvky genderu, se kterými se jedinec vnitřně neztotožňuje (jsou egodystonní), ale navenek se podle nich, např. z konformity, z osobního profitu atd., chová (Janošová, 2008).

Pojem „gender role” poprvé použil John Money v souvislosti se studiem intersexuálních jedinců. Money stanovil šest proměnných, na základě nichž lze určit pohlaví, a k nim přiřadil, v případě rozporu mezi nimi, kategorii sedmou – „*rodovou roli a orientaci coby muže nebo ženy, které vznikly při dospívání*” (John Money, 2018). Genderovou roli pak definoval jako „*všechny věci, které osoba říká nebo dělá, aby zveřejnila sebe samého nebo sebe samu v postavení chlapce nebo muže, respektive dívky nebo ženy. Zahrnuje, ale není na ni omezena, sexualitu ve smyslu erotiky. Genderovou roli lze posoudit ve vztahu k následujícímu: obecné způsoby, vystupování a chování; záliby ve hrách a koníčky; spontánní témata v nenuceném rozhovoru a příležitostné komentáře; obsah snů, denního snění a fantazie; odpovědi na nepřímé dotazy a projektivní testy; doklady praktikování erotiky, a konečně odpovědi osoby na přímý dotaz*” (ibid.). (Překlad autor.)

2 Teorie vzniku genderu a utváření genderové identity

Lippa (2009) prezentuje čtyři koncepční rámce, ze kterých vycházejí teorie genderu (viz obr. 1). Tyto lze zároveň nahlížet také jako faktory, které utvářejí naše pohlavně typické chování. Jsou jimi:

1. *skupinové faktory biologické a sociální* (např. příslušnost k pohlaví a ke specifické společenské třídě);
2. *minulé biologické a sociální vlivy* (např. genetické predispozice, vliv hormonů či působení chemických látek v průběhu nitroděložního vývoje a výchovný styl rodičů);
3. *současné biologické a sociální vlivy* (např. aktuální uspořádání neuronů mozku či hladiny hormonů a současné vztahy nebo kultura země) a
4. *osobnostní charakteristiky* (např. kognitivní schopnosti, sebepojetí, stereotypy atd.).



Obr. 1: Koncepční rámce genderu (Lippa, 2009), upraveno

Lippa (ibid.) zde ilustruje, jak jsou jednotlivé koncepční rámce, biologické a kulturní vlivy, vlivy minulé i současné složitě propojeny a jak formují pohlavní rozdíly obecně i individuální rozdíly v maskulinitě a feminitě. Na linii biologických vlivů např. můžeme sledovat, jak se díky odlišné evoluce žen a mužů v minulosti (koncepční rámec 1) při našem vlastním ontogenetickém vývoji aktivují specifické geny (rámec 2), ty vedou k odlišné produkci hormonů a uspořádání některých oblastí v mozku (rámec 3) a vytvářejí naši osobnost a naše chování (rámec 4). Podobně v linii společenských vlivů vidíme, jak kulturní prostředí, ze kterého jsme vzešli (rámec 1), mělo vliv na to, jak nás rodiče vychovávali (rámec 2), náš charakter nás spojil s určitými lidmi (rámec 3), kteří spoluutvářeli naše názory, postoje a jednání (rámec 4).

2.1 Biologické teorie

Podle biologických teorií genderu jsou rozdíly mezi ženami a muži vrozené. Tyto rozdíly jsou evolučně podmíněné, kdy se na základě odlišných reprodukčních schopností rozvinuly odlišné životní strategie, chování a vlastnosti. Diferentnost je fakticky dána genetickou výbavou, odlišným embryonálním vývojem za působení jiných hormonů, specifickými rozdíly v struktuře a funkci některých částí mozku. Individuální rozdíly v maskulinitě a feminitě podle těchto teorií vyplývají z genetické odlišnosti jedinců, různých hladin hormonů působících na embryo a nepřesností v transkripci DNA (Lippa, 2009).

2.2 Psychoanalytická teorie

Freud klade utváření jádrové pohlavní identity do falického období, v němž se zdrojem slastných pocitů pro dítě stává vlastní pohlaví. Chlapec si na absenci penisu u dívek začíná uvědomovat odlišnost pohlaví a fakt, že nemůže být jako matka. Matka přestává být identifikačním zdrojem, ale mění se v objekt primitivní erotické touhy. To Freud označuje jako *Oidipův komplex*. Současně chlapec zažívá strach ze svého „soka v lásce“, z otce, a prožívá tzv. *kastrační úzkost*. Aby se zbavil této tenze, vzdá se své touhy po matce a přijme otce jako nový identifikační vzor. Identifikací s otcovskou postavou dochází také k pohlavní, a možno říci i genderové, identifikaci. Podvědomý strach z otce však u chlapce přetrvává celý život. Z obavy, že není dostatečně mužný, se vymezuje vůči ženství a obhajoba mužství se stává celoživotním tématem. Zde je možné také hledat příčiny potlačování citů u mužů i strachu z homosexuality, která se může promítnout do homofobie (Janošová, 2008).

2.3 Teorie sociálního učení

Zatímco biologické teorie považují genderové rozdíly za vrozené, podle teorie sociálního učení se dítě genderové roli učí zejm. v kontaktu s druhými lidmi, a to: pozorováním (jde o neselektivní činnost, dítě napodobuje vše), napodobováním (záměrně opakuje již pozorované chování, které mělo pozitivní efekt) a podmiňováním s pomocí

nejrůznějších odměn a trestů. Je třeba poznamenat, že genderovými vzory jsou nejen konkrétní lidé, ale v současné době stále více vzrůstá význam médií prezentovaných obrazů mužství a ženství (Janošová, 2008). Média se stávají mocným nástrojem společnosti při konstruování genderu a formulování genderových rolí.

V souvislosti s podmiňováním můžeme vzpomenout Bandurovu *teorii observačního učení*, podle níž dochází k tzv. zástupnému zpevnování. Z observace chování ostatních lidí a jeho důsledků dítě vyvozuje žádoucnost takového chování. Podle Bandury (1977, in Plhánková, 2004) tímto mechanismem přijímáme mnohé vzorce chování. Lze tedy předpokládat, že se to děje i v případě genderové role.

V kontextu diskutované absence otcovské postavy při výchově synů, Janošová (2008) uvádí, že v případě, že dítě nenajde ve svém okolí pro určitou genderovou kvalitu vhodný vzor, vyhodnotí tuto vlastnost jako pro dané pohlaví nevhodnou.

2.4 Kognitivně vývojové teorie

Kognitivně vývojové teorie postulují, že formování pohlavní a genderové identity má vztah ke kognitivním procesům. K těmto teoriím bývají řazeny Kohlbergova kognitivně vývojová teorie a Bemové teorie genderového schématu.

Klíčovým pojmem **Kohlbergovy kognitivně vývojové teorie** je vědomí stálosti pohlaví - *gender constancy*, která souvisí s porozuměním stálosti předmětů v Piagetově teorii kognitivního vývoje². Vědomí stálosti pohlaví si dítě utváří v období přibližně od 2 do 7 let (Lippa, 2009) ve třech stádiích, kdy si postupně uvědomuje, že: 1. ono i lidé kolem něj jsou buď ženského, nebo mužského pohlaví (gender identity); 2. z chlapců se jednou stanou muži a z dívek ženy, tedy že se pohlaví v čase nemění (gender stability) a 3. pohlaví je vlastnost lidí, která se nemůže změnit situačně ani proto, že by si to tato osoba přála (gender consistency) (Slaby & Frey, 1975). Čím více se upevňuje vědomí stálosti pohlaví, tím více dítě vyhledává, pozoruje, napodobuje vzory svého pohlaví. (Zjistilo se /ibid./, že u chlapců je tato tendence v pokročilejších stádiích signifikantně vyšší než u dívek.) Oproti teoriím sociálního učení je však dítě aktivním „hráčem“ tohoto procesu a také vnitřní motivace je jiná. Zatímco, podle Kohlberga (1966, in Lippa, 2009), v teorii sociálního

² Ve vztahu k Piagetově teorii DeVries (1969, 1974, in Slaby & Frey, 1975) našel silný vztah mezi gender constancy a kvantitativními atributy stálosti lidí a zvířat a středně silný vztah s vlastnostmi stálosti množství a počtu.

učení platí: když se chovám jako chlapec, jsem odměňován, proto chci být chlapcem; v kognitivní teorii platí: jsem chlapec, proto se chci chovat jako chlapec, a to je mi odměnou. Mužské aktivity tedy přinášejí chlapci uspokojení proto, že v něm posilují jeho mužskou identitu (ibid.).

Teorie genderového schématu jde ještě o krok dále v zapojení jedince do procesu utváření genderu. Jedinec nejenže po uvědomění si své pohlavní příslušnosti aktivně vyhledává a chová se podle vzorů tohoto pohlaví, ale sám gender de facto spoludefinuje. (Lippa, 2009; Martin, Ruble & Szkrybalo, 2002).

Dítě si vytváří dva významné okruhy genderových schémat. Jedno schéma obsahuje informace, na jejichž základě diferencuje oba gendery, druhé pak podrobnější fakta k vlastnímu genderu (Martin, 1990, in Janošová, 2008). Prostřednictvím dvou hlavních mediačních procesů dochází k (opakovanému) propojování či ovlivňování těchto schémat a chování: 1. Dítě si pamatuje více informací o svém pohlaví a činnostech, které se k němu váží, a tím více rozumí tomu, jak se chovat podle genderových norem; 2. je motivováno chovat se v souladu s těmito genderovými normami, aby bylo v souladu s vlastním sebepojetím a dosáhlo tzv. kognitivní konzistence. To, zda dítě sladí své genderové vědomosti a chování pak ovlivňují také další činitelé, např. další význačná schémata, vývojová úroveň dětí, situační požadavky, očekávání okolí o naplnění genderové role atd. (Martin et al., 2002).

Někteří jedinci přikládají genderu větší význam než jiní, a to dále ovlivňuje jejich chování. Lidé se silnými genderovými schématy vnímají a hodnotí sebe i druhé genderově stereotypně. Podle Bemové jsou výrazně maskulinní muži silně genderově schematičtí. Mužské chování u sebe a druhých mužů hodnotí kladně, ženské chování negativně. Muži řekněme s volnějším genderovými schématy tomuto rozlišování nepřikládají význam (Lippa, 2009).

2.5 Sociálně psychologické teorie

Sociálně psychologické teorie vycházejí z předpokladu, že hlavní formující silou jedince je společnost; některé z teorií pracují také s konceptem genderových stereotypů (Lippa, 2009).

Z hlediska strukturálního funkcionalismu je společnost pojímána jako systém vzájemně provázaných částí, přičemž každá z těchto částí plněním své role přispívá k jeho

fingování a stabilitě. Touto perspektivou nahlíží i ženy a muži, kteří mají na základě biologicky podmíněných vlastností vymezeny své role (ženy rodí děti a pečují o domácnost, muži jsou „lovci“, kteří ji chrání a materiálně zabezpečují), přičemž platí, že tyto role jsou komplementární (Renzetti & Curran, 2003).

Podle **Eaglyové teorie sociálních rolí** (1987, 2000, in Lippa, 2009) vede dělba práce podle pohlaví k vytvoření odlišného chování žen a mužů a následně ve společnosti k vytvoření genderových stereotypů. Genderové stereotypy nejsou založeny na odlišných vrozených dispozicích, ale na odlišných přisouzených sociálních rolích.

Další pohled na vliv stereotypů, který lze aplikovat i na genderové chování, nabízí Steele (1997), když hovoří o **hrozbě stereotypu**. Tu trefně přirovnává ke „hrozbě ve vzduchu“. Je to generalizovaná sociálně psychologická hrozba negativních stereotypů, kterou jsou potencionálně ohroženi členové jakékoli skupiny, k níž se ve společnosti tyto stereotypy váží.

Steele s kolegy (Spencer et al., 1997, in Steele 1997) realizovali experiment s vysokoškolskými studentkami a studenty, kteří byli v matematice na stejné vědomostní úrovni a sami sebe označili za dobré studenty/ky matematiky. Nejprve jim předložili matematický test převyšující jejich znalosti, přičemž ženy v něm výrazně selhaly. Další součástí byl literární test, v němž byly stejně úspěšné jako jejich kolegové. Když byl zadán snazší matematický test, dosáhly studentky srovnatelných výsledků. Steele s kolegy toto interpretovali tak, při lehčím matematickém testu menší výkonnostní frustrace snížila hrozbu stereotypu (tj. ženy jsou v matematice horší než muži) a tím pozitivně ovlivnila jejich výkon v testu.

Hrozbě stereotypu lze podlehnout, aniž by člověk v daný stereotyp musel věřit. Faktické riziko je modifikováno dalšími osobnostními a situačními prvky. Avšak jsou lidé, kteří jsou této hrozbě vystaveni velmi intenzivně. (Lze si představit, že i gayové obecně jsou vystaveni hrozbě stereotypu.)

Jestliže na pomyslné ose teorií genderu představují esencialistické teorie (např. biologické, strukturálně funkcionalistické) jeden názorový pól, který chápe gender jako evolučně podmíněnou objektivní kategorii, druhý myšlenkový pól tvoří **sociálně konstruktivistické teorie**, které reálnou existenci genderu popírají. (Lippa, 2009). Z jejich pohledu je uměle vytvořeným konstruktem, jenž má, v pojetí feministických teorií, legitimizovat a upevňovat moc určité části mužů nad ženami resp. jinými muži (Connell, 1987, 2001, 2006, in Giddens, 2013).

3 Psychologické koncepty maskulinity

Ačkoli počátky men's studies klademe do souvislosti s feministickým hnutím spíše do 70. let 20. století, lze říci, že téma maskulinity, resp. maskulinity a feminity, zaujalo psychology již mnohem dříve. První inventář maskulinity a feminity byl zkonstruován již v roce 1936. Pokusím se nyní nastínit vývoj psychologických úvah o mužství.

Před rokem 1970 vycházelo pojetí maskulinity zejm. z Freudovy psychodynamické teorie vývoje pohlavní identity a z teorií biologické determinace. Maskulinita a feminita byly chápány jako bipolární; obrazně řečeno leží na jedné ose s tím, že čím je jedné kvality více, je té druhé méně a naopak. Muži aktivně usilují o získání vlastností, které potvrzují jejich biologickou identitu. Nadměrně rozvinutá maskulinita (hypermaskulinita) byla, přinejmenším do propuknutí druhé světové války, vnímána jako menší problém než nedostatek mužských vlastností (hypomaskulinita), jež byla de facto ztotožňována s feminitou. První inventář maskulinity a feminity vytvořený Termanem a Milesem v roce 1936 operancializoval maskulinitu jako sebevědomou, aktivní, silnou (houževnatou), racionální, orientovanou na mechaniku a sport a preferující společenský život (Morawski, 1985, in Smiler, 2004).

Bémové androgynní pojetí genderu bylo v 70. letech jednou z nejvlivnějších teorií. Androgynita, jako vyrovnanost maskulinních a feminních kvalit v člověku, byla pokládána za ideál a byla inspirací některých myšlenek feministického hnutí. Podle Bémové (1979, in Smiler, 2004) společnost, spíše náhodně v průběhu své historie, uspořádala heterogenní vlastnosti do dvou protichůdných kategorií, a každou z nich přiřadila jednomu pohlaví. Děti si pak na základě svého pohlaví a v souladu se svým kognitivním vývojem tato genderová schémata osvojují. Co se týče konceptu maskulinity, v této teorii se od předešlých výrazně neliší; muži byli stále obdařeni mocí, aktivitou a instrumentalitou (Morawski, 1985, in Smiler, 2004).

Další teoretický koncept nahlížel maskulinitu jako komplexní a obtížnou roli, které se muži musí učit. Na rozdíl od pojetí Bémové zde rolové atributy nejsou výsledkem historické náhody. Mužská role je sociálně podmíněna, ale je odsouhlasena a zvnitřněna jednotlivci. Brannon (1976, in Smiler, 2004; Badinterová, 2005) odhalil čtyři ideologické imperativy, které vymezují hranice maskulinity a řídí veškeré chování mužů: nebýt zženštilý („no sissy stuff“), něco dokázat („big wheel“), být pevný, silný („sturdy oak“) a obstát mezi druhými muži („give ‘em hell“). Z nich lze vyvodit i některé „limity“

maskulinity, jako např. omezená citová expresivita a menší otevřenost. Tato teorie poukázala na přijetí genderových stereotypů muži obecně, avšak neřešila jejich individuální uchopení a prožívání.

Toto téma uchopila v 80. letech Pleckova (1981, in Smiler, 2004) teorie napětí pohlavní (či genderové) role. Jedná se o situaci, kdy má genderová role negativní dopad na daného jedince nebo ostatní osoby. Důsledkem rolového konfliktu je omezení schopnosti jedince plně využít svůj potenciál, resp. omezení potenciálu druhých lidí (O'Neil, Helms, Gable, David & Wrightsman, 1986).

O'Neil (1981, 1982, in O'Neil et al., 1986) popsal šest vzorců, jimiž se může prezentovat rolový konflikt: 1. omezená emotivita; 2. homofobie; 3. kontrola, moc a soutěživost v sociální oblasti; 4. omezené sexuální a milostné chování; 5. posedlost výkonem a úspěchem a 6. zdravotní problémy. Později (O'Neil et al., 1986) své výsledky na základě faktorové analýzy revidovali takto: 1. omezená emotivita; 2. omezené projevy náklonnosti jiným mužům; 3. úspěch, moc a soutěživost; 4. konflikt mezi prací a vztahy v rodině a 5. veřejné rozpaky kvůli odchýlení se z genderové role. Faktor zdraví z analýzy nevyplýnul.

V 80. a 90. letech se v pojetí maskulinity uplatňuje vliv sociokulturních faktorů. Řada autorů ilustrovala proměnlivost mužství v dějinném kontextu, deskribovaly se specifické skupiny mužů. Byla zdůrazněna kontextuálnost maskulinity. Podle těchto teorií existuje v daném časoprostoru obecně platná ideologie maskulinity, tj. toho, co se považuje za mužné, přičemž z tohoto pemza kvalit jsou některé relevantní pro určité formy maskulinity, zatímco pro jiné podstatné nejsou. Z tohoto pohledu lze o mužství uvažovat v plurálu jako o různých typech maskulinit (Smiler, 2004).

Nové paradigma multiplicity maskulinit pak dále ovlivňovalo teorie vznikající či revidované v 2. polovině 90. let (a je vlivné dosud). Wade (1998, in Smiler, 2004) formuloval teorii utváření identity v závislosti na referenční skupině (reference group identity dependence theory). Podle něj si každá skupina definuje své vlastní pojetí mužství, které jedinec na základě identifikace s muži této skupiny internalizuje a posléze realizuje ve svém životě. Došlo také k posunu v nazírání „problematické“ maskulinity. Jako problematické se již nejeví struktura nebo uchopení role, ale rigidní osvojení normy resp. nedostatek flexibility v chování (Pleck, 1995, Wade, 1998, in Smiler, 2004).

4 Hledání mužství

4.1 Mužská identita

Identitu je možno v obecné rovině definovat jako „vztah mezi dvěma nebo více předměty, jevy, které se shodují ve všech vlastnostech” (Hartl & Hartlová, 2015, 221) a z hlediska osobnostního jako „prožívání a uvědomování si sebe sama, své jedinečnosti i odlišnosti od ostatních” (ibid.) Součástí identity jedince je rovněž identita pohlavní resp. genderová. Identita může být prožívána buď jen na úrovni biologického pohlaví, nebo dochází i ke ztotožnění se se sociální definicí sebe sama jakožto muže (Smetáčková & Vlková, 2005). Z jiného úhlu pohledu, gender a genderová role se mohou výrazně promítnout do sebepojetí jedince. Tosh (1994, 194, cit. Sváříčková Slabáková, 2012, 44) se domnívá, že „maskulinita je více než sociálním konstruktem. Je třeba ji zvažovat také jako subjektivní identitu, obvykle tu nehlouběji prožívanou, kterou muži mají”.

Badinterová (2005) konstatuje, a nasvědčuje tomu množství stále publikovaných populárně naučných knih na témata mužství, otcovské výchovy, vztahů mezi otci a syny atd., že mužská identita není, především pro muže samotné, dostatečně definována a že jde o oblast, které mají muži potřebu se věnovat. De facto do konce 19. století byl muž považován za představitele, zástupce druhu homo sapiens sapiens, univerzální lidskou bytost. Tato generalizace, nejenže ublížila ženám a dost možná celé společnosti, měla negativní dopad také na muže samotné a zamlžila to, co je pro muže skutečně charakteristické. Kimmel (1989, in Badinterová, 2005) poukazuje na to, že muže vnímáme jen skrze jejich sociální role a nepřikládáme význam jejich osobní (fenomenologické) zkušenosti s rodem.

S vědomím, že maskulinita je záležitostí multiplicitní a bytostně individuální, se tedy můžeme pokusit nahlédnout různorodé aspekty mužství.

4.2 Krize mužství

V souvislosti s maskulinitou se často hovoří o krizi mužství³ resp. tzv. tradičního mužství. Mareš (Sváříčková Slabáková, 2012) poukazuje na to, že termín krize implicitně předpokládá, že zde v minulosti existovalo období stability. Podíváme-li se však zpět do minulosti, zjistíme, že tomu tak není, mužská role se proměňuje neustále, možná ne tak radikálně. Connellová (1987, in Giddens, 2013) se domnívá, že se nejedná o globální genderovou krizi, ale o kritické období, v němž dochází k dílčím krizím ve třech sférách: v oblasti hegemonních institucí (práce a rodiny), sexuality a zájmových sociálních formací, a dále hovoří o tom, že změny genderového řádu společnosti nemusí být pro muže ohrožením (přičemž cítíme, že termín krize tuto negativní konotaci má), ale mohou jim přinést také pozitivní změny.

Za krizi maskulinity lze označit situaci, kdy se, jak barvitě přirovnává Mareš (Sváříčková Slabáková, 2012), kontury dosavadní maskulinity natolik rozpíjí, že nelze s jistotou říci, co obnáší být mužem. Za zlomové období proměny obrazu mužství se většinou uvádí období konce 19. a začátku 20. století⁴ a bývá dávana do souvislosti zejm. s ekonomickou nejistotou, z ní vyplývajícím třídním napětím a s emancipací a pronikáním žen do veřejného života (ibid.).

Dinges (2005, in Sváříčková Slabáková, 2012) podrobněji rozpracovává Connellové pojetí hegemonní maskulinity a rozlišuje tři etapy procesu formování hegemonní maskulinity, které nám mohou poskytnout představu o proměnách pojetí mužství obecně. Od nejstarších dob do počátku novověku existující dominantní maskulinita není univerzálně závazným typem mužství a není podmíněna heterosexuální. V období novověku však heterosexuální začíná být pro muže povinnou součástí identity, pojetí maskulinity se utváří v konfrontaci s jinými skupinami mužů. Tento model se uplatňuje především ve vládnoucí třídě a vyšší střední třídě. Od 2. pol. 18. století je model hegemonní maskulinity závazný pro všechny vrstvy obyvatelstva.

Holubová (2009, ibid.) podává vlastní typologii maskulinity a otcovství, z níž lze také vyvodit proměňující se tváře mužství. Tzv. tradiční maskulinitu představuje tvrdý,

³ V naší odborné literatuře jsou či byly používány také termíny “krize muže” (Heczková, 1905, in Sváříčková Slabáková, 2012), “krize mužského subjektu” (Parente-Čapková, 2003, ibid.) či “krize mužské identity” (Pachmanová, 2006, ibid.).

⁴ Badinterová (2005) zaznamenává první otřesy mužské suverenity a identity v souvislosti s francouzskou preciozitou v pol. 17. století a Kimmel (ibid.) v Anglii již od poslední třetiny 17. věku.

neemotivní, autoritativní muž, vymezující se vůči všemu ne-mužskému (tedy vůči ženám a homosexuálům), v rodině nepřítomný nebo distancovaný otec, který svou hodnotu odvozuje z role živitele. Hegemónní maskulinita, ovládání podřadné maskulinity a feminity ve snaze udržet si moc v genderovém řádu, je dravou, soutěživou, na výkonu postavenou maskulinitou, která plodí muže zaměřené na profesi a dosažení úspěchu, emocionálně nezúčastněné a často se rozvádějící či rodiny opouštějící otce, kteří se nicméně snaží zajistit rodinu materiálně. Tzv. novou maskulinitu Holubová vidí jako kombinaci tradičních vlastností a citovosti, společně se sociálními dovednostmi, s otci angažovanými ve výchově dětí, žijícími v demokratickém partnerském vztahu, s rovnoměrnou dělbou péče o domácnost.

Badinterová (2005) predikuje odchod „tvrdého“ a „měkkého“ muže a zrození muže „usmířeného“. Tvrdého muže je možno popsat již výše zmiňovanými čtyřmi imperativy mužství (viz kap. 3), jež je možné ve stručnosti shrnout takto: potlačit a neprojevat citové (feminní stránky); usilovat o úspěch a nadřazené postavení; být absolutně nezávislý, spoléhat se jen sám na sebe; být silný a agresivní, je-li to třeba. Tvrdý muž, společně s dalšími „původci“ - emancipovanou ženou a chybějícím otcem -, dali vzniknout muži měkkotovi, muži citlivému, pacifistovi odmítajícímu agresi v jakékoli podobě, poněkud neživotnému a postrádajícího „páteř“. A, slovy Biddulpha (2011, 127), „*správný muž má mít páteř a srdce*“. Páteří jsou zde myšleny vlastnosti jako cílevědomost, rozhodnost, schopnost identifikovat a obhájit si své potřeby atd. Tvrdý i měkký muž mají být rehabilitováni, usmířeni androgynním mužstvím.

4.3 Synové a otcové⁵

Přestože „v hledáčku“ našeho zájmu je nyní otec, začněme poněkud ze široka od matky. Embryo, i když geneticky mužské, se primárně vyvíjí jako ženské, dokud nezačnou působit androgeny; následně se diferencuje v mužské. (Lze silně zakořeněnou potřebu mužů vymezovat se vůči ženství vidět jako psychickou variaci tohoto procesu stojícího u zrodu muže? /Poněšický, 2004/). Mužský plod dále dozrává v ženském těle a chlapec se po

⁵ Ačkoli zde, i dále v textu, používám výraz „otec“, je tím myšlen nejen otec biologický, ale i muž chlapce vychovávající a v širším slova smyslu bychom mohli uvažovat i o *otcovské postavě*, kterou představuje alespoň o generaci starší muž, přičemž povaha, intimita vztahu odpovídá kvalitě vztahu mezi otcem a synem (Pašek, 2011).

narození nejprve identifikuje s matkou. Tato fundamentální dyáda však musí být postupně nahrazena triádou matka-syn-otec, aby se posléze chlapec mohl ztotožnit s otcovskou postavou. Dle Billera (1982, in Corneau, 2012) cituplný vztah mezi otcem a synem podporuje u syna rozvoj mužské identity.

Corneau (ibid.) ve své knize *Chybějící otec, chybující syn*, s podtitulem *Jak absence otce ovlivňuje utváření mužské identity*, analyzuje důsledky nepřítomné otcovské postavy pro chlapce a muže. Chybějícím otcem je přitom myšlen otec nejen fyzicky, ale i psychicky absentující, a pro syny nežádoucím identifikačním vzorem jsou i otcové chovající se nevhodným způsobem.

Corneau se spolu se Stevenssem (ibid.) domnívá, že jako nadměrně zatěžující pro syna jsou zejm.: dlouhodobá absence otce (může jít o opuštění otcem nebo i hospitalizaci dítěte), nedostatečná reakce otce na citové potřeby syna, hrozba opuštěním, vzbuzování pocitů viny, závislost otce na synovi (např. otec alkoholik, duševně nemocný), časté bití a využívání dítěte jako prostředníka pro řešení rodinných konfliktů.

Biddulph (2011) uvádí klasifikaci „špatných otců“ dle Leea (1992, in Biddulph, 2011): otec - král (panující, trestající nebo blahosklonně omilostňující), kritický otec, pasivní otec (odevzdávající svoji iniciativu a zodpovědnost manželce či šéfovi, v rodině „nefunkční“) a nepřítomný otec (na rozdíl od otce pasivního, se může projevat v jiných oblastech aktivně, např. se může realizovat v zaměstnání nebo ve svých aktivitách).

Podle Biddulpha (ibid.) pokud je otec přítomen, chlapci: zažívají vyšší sebeúctu, dosahují lepších studijních výsledků, méně často se stávají členy gangů a páchají delikty, zároveň se méně často sami stávají oběťmi násilných činů a také mívají menší problémy se závislostí na drogách a alkoholu. Genderová role otce bývá tradičně vnímána jako méně citová, zato více korigující a požadující výkon. Po jeho vzoru pak mohou (i) synové snáze překonávat obtížné životní výzvy, být vytrvalejší v dosahování svých cílů; důležitou roli sehrává i v separačním procesu mladého člověka od primární rodiny (Pašek, 2011). Corneau (2012) vidí úlohu otce mj. také ve zpřístupnění oblastí „agresivity“ (ve smyslu sebeprosazení o sebeobranu), logu (schopnosti abstrakce a objektivizace) a sexuality.

Zároveň je potřeba říct, že být otcem a živitelem rodiny je nesmírně obtížný úkol. Přítom institut otcovství je jednou ze sfér, v níž se v posledních letech odehrává významná proměna maskulinity. Fafejta (nedat., in Sváříčková Slabáková, 2012) poukazuje na některá úskalí otcovské role. Mimo jiné: Vzrůstá psychický tlak na muže, kdy má obstat jak v ne vždy jasně definované roli zúčastněného otce, přičemž mu de facto nebyla odňata role hlavního živitele rodiny (předpokládá se, že je schopen i v případě „výpadku“ ženina

příjmu rodinu finančně „podržet“). (Nabízí se otázka, zda otcové pro sebe vnímají dostatek prostoru pro realizaci a možnost pěstovat své mužství mimo rodinu.) A pozoruhodný je také vliv ženy na otcovství. Dělna péče o děti a domácnost v současnosti teoreticky zřejmě z větší části závisí na vzájemné domluvě mezi rodiči, avšak z výzkumů (např. McBride, Rane, 1998, in Sváříčková Slabáková, 2012) vyplývá, že významnější roli stále hraje matka. Matka či ženy v rodině obecně mohou být těmi, kdo pro chlapce vytváří diskurz otcovství a potažmo mužství.

Bly (1999, 35 - 36) v příznačně nazvané části *Vzdálený otec* píše:

„... podle Junga s citovou sférou seznamuje syna především matka, syn přejímá ženský postoj k mužství a získává ženskou představu o svém otci a o svém mužství. Svého otce pak vidí matčinými očima. (...) Následkem toho synové často vyrůstají se zkresleným obrazem svého otce, jenž nevzniká ani tak na základě otcova jednání či jeho slov, ale spíše na základě matčiny interpretace těchto slov a jednání.“

Výsledkem může být, že chlapec nakonec zůstane stát osamocen, protože pokud neexistuje otcovská postava, se kterou by se identifikoval, opře svoji identitu o negativní identifikaci s postavou mateřskou – nebýt jako matka (Gjuričová, 1997, in Janošová, 2011).

Bly (1999) svým básnickým stylem hovoří o potřebě a nutnosti synova „přeladění“ na „strunu“ otce. K tomu může dojít společně tráveným časem a především společně vykonávanými činnostmi. (Domnívám se, že toto je skutečné mužské zasvěcení, které je dnes pro syny přístupné a nevyžaduje žádné složité rituály.) Ale co když otec absentuje? Corneau (2012) jako možnost nabízí revidovat synova očekávání vůči otci, „oplakat ideálního otce a odpustit otci skutečnému. Ale to zřejmě nestačí. Zející prázdnotu je potřeba zaplnit, nikoli ze strachu či zoufalství, nýbrž pro nalezení smyslu bytí a pro nalezení či růst vlastní mužské identity. Shapiro (1985, *ibid.*, 182) zaznamenal, že *„... když se muž smíří s koncem iluzí o dokonalé péči [poskytované otcem], umožní mu to vynořit se z díry, kterou zanechal nepřítomný otec, a naplnit ji svou vlastní přítomností“*.

4.4 Archetypy mužství

Moore a Gillette (2001), inspirováni Jungovou teorií archetypů, rozlišují čtyři archetypy v psýše chlapce, které se transformují ve čtyři archetypy mužské psychiky. Archetyp Božského dítěte u chlapce doroste u muže v archetyp Krále, Zralé dítě se

promění v Kouzelníka, Oidipské dítě se převtělí v Milovníka a chlapecký Hrdina se stane zralým Válečníkem. U každého archetypu lze rozlišit dvě (aktivně či pasivně projevované) dysfunkční podoby archetypu. Např. Božské dítě, které představuje archetyp chlapce ve své plnosti, se v nezralé podobě projevuje jako Malý tyran nebo Křehoučké princátko, Král, coby zralý archetyp mužské psychiky, jako Tyran resp. Slaboch. Zráním dochází ke sjednocení těchto stinných polarit ve funkční archetyp. Cílem není popření archetypů chlapce; tyto tvoří nezbytný základ pro vybudování archetypů muže. Autoři používají přirovnání ke dvěma do sebe vnořených pyramid. Menší, představující chlapecké archetypy a ji překrývající větší pyramidy, zosobňující archetypy v psychice muže.

Významným, ne-li klíčovým okamžikem přerodu chlapce v muže je dosažení posledního stádia chlapecké psychiky, archetypu Hrdiny a jeho překonání, bájná „smrt“ Hrdiny. Chlapec naráží na své vlastní hranice, potýká se s vlastními nedostatky a stává se pokorným. Moore a Gillette píší: „*Pravá pokora sestává, jak věříme, ze dvou věcí. První z nich je vědomost hranic vlastních schopností. Druhou je přítomnost nezbytné pomoci*“ (ibid., 42). Vzhledem k tématu práce stručně popíší pouze čtyři archetypy mužství.

Archetyp Krále představuje racionální a řád, má integrující charakter. Je zosobněním tvořivé energie a vitality. Tento archetyp souvisí s hodnotou, kterou muž přisuzuje jak sobě samému, tak druhým bytostem, které oceňuje a povyšuje (jako král povyšující do šlechtického stavu). Muž, jenž je v kontaktu s archetypem Krále ve svém nitru, jedná s rozvahou, podporuje a smiřuje.

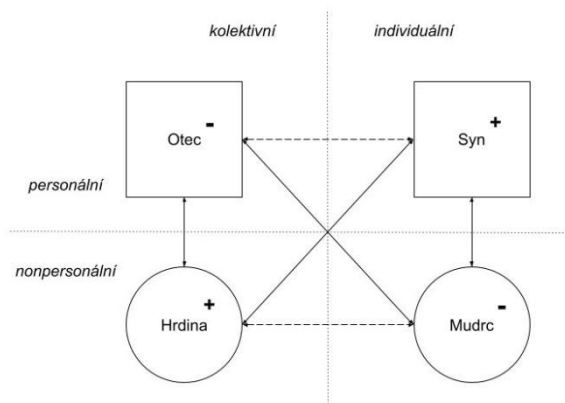
Archetyp Válečníka se vyznačuje odvahou a rozhodným jednáním, které může být za určitých okolností i destruktivní. Destruuje však pouze to, co je již nefunkční. Válečník není ve svém jednání ovlivňován emocemi (to neznamená, že je krutý), ovládá svou mysl a tělo. Je si vědom hranic svých možností, bezdůvodně nedává všanc život svůj ani druhých. Je nositelem toho, co Moore a Gillette (ibid.) označují jako „*transpersonální odpovědnost*“, tj. ideálu stojícího nad osobními zájmy i vztahy.

Archetyp Kouzelníka nás spojuje s vnitřní moudrostí (formuje vazbu ego - Já) a v souladu s ní reguluje psychickou energii. Souvisí s rozvažováním a hloubavostí. Představuje „*soucítěné užívání vědění a technologie*“ (ibid., 91).

Archetyp Milovníka je v obecné rovině spojen s psychickými silami erós a libido ve smyslu touhy po životě. Z hlediska Jungových čtyř psychických funkcí odpovídá funkci vnímání. Vnímání je nejen zprostředkovatelem libých smyslových prožitků, nýbrž podle autorů představuje také schopnost citlivě reagovat na vnější prostředí. Energie Milovníka zosobňuje touhu vejít v intimní kontakt se světem po fyzické, citové i spirituální stránce. Je

spojena s prožíváním smyslovým, estetickým a mystickým (ve smyslu prožitku jednotnosti). V jistém slova smyslu jde proti energiím ostatních archetypů směřujících k organizovanosti a řádu, propůjčuje jim cit a vášně. Současně ostatní archetypy Milovníka chrání před tím, aby jej jeho smyslnost a emoce pohltily.

Whitmont (1991) rozlišuje čtyři archetypální podoby Anima - Otce, Syna, Hrdinu a Mudrce -, které definuje třemi polaritními kvalitami: (a) personální vs. nonpersonální, (b) kolektivní vs. individuální a (c) statický (-) vs. dynamický (+). (Viz obr. č. 2.)



Obr. 2: Čtyři mužské archetypy dle Whitmonta (obrázek autor)

Otec a Syn tvoří pár archetypů, který se projevuje v personální rovině, přičemž Otec zastupuje kolektivní statickou formu a Syn individuální dynamickou formu. Dvojice archetypů Hrdina - Mudrc je nonpersonálním vyjádřením maskulinity; Hrdina jeho kolektivním dynamickým modem a Mudrc individuálním statickým modem. Analogicky čtyřem psychologickým funkcím podle Junga je u jedince jeden z archetypů vždy nejrozvinutější. Druhý, představovaný jedním z archetypů protikladné dvojice personální - nonpersonální, je podpůrný. Třetí archetyp, opozitní k sekundárnímu, je druhem mužské energie, kterou je pro jedince obtížné rozvinout. Čtvrtý archetyp, protikladný k primárnímu, je inferiorní, je jakousi „slelou skvrnou“ unikající vědomému uchopení. Např.: Jestliže primárním archetypem bude Otec a sekundárním Hrdina (jeden archetyp z nonpersonální dvojice), pak třetím archetypem je Mudrc a Syn je archetypem inferiorním.

Otec je vyjádřením zejm. struktury, řádu, autority. Vede a poskytuje ochranu, avšak k ostatním přistupuje jako dětem a nevnímá jejich individualitu. Naproti tomu Syn (který je inferiorní stránkou Otce) zcela zakládá svoji existenci na individualitě a autonomii. Miluje a opouští, odmítá závazky, nerespektuje autoritu. Je to věčný mladík (Puer aeternus), který odmítá dospět (inferiorní archetyp Otce). Hrdina představuje ego a volní složku osobnosti; stinnou stránkou je jistá absence (sou)citu. Tím disponuje jemu protikladný archetyp Mudrce. Zatímco Hrdina rány uštědřuje, Mudrc je léčí. Jeho ego je umenšeno, když jedná v souladu s intuicí.

5 Vliv stereotypů a heteronormativity na gaye

Výzkumy poukazují na to, že se tradiční představy o mužství výrazně promítají do psychické pohody mužů obecně, do jejich vztahů, vč. intimních, i do fyzického zdraví. Mnozí muži v tomto ohledu prožívají nejistotu či pocity nedostatečnosti (Sánchez, Greenberg, Liu & Vilain, 2009). Důvod, proč jsou muži nepříznivě ovlivněni tradičními ideály mužství lze podle Plecka (1995, in Sánchez et al., 2009) spatřovat v jednom ze tří typů napětí související s genderovou rolí: 1. napětí vyplývající z obavy ze selhání v naplnění subjektivní představy mužství; 2. napětí z disfunkčního chování, v němž muž setrvává kvůli stereotypním představám (např. popírání bolesti) a 3. napětí kvůli traumatu zažitému při rané socializaci genderové role (např. šikanování nebo oddělení od pečujících osob).

Většina studií zkoumá vliv stereotypů na heterosexuální muže, jejich vliv na gaye byl mapován méně. Sánchez et al. (2009) hovoří o tom, že gayové jsou vystaveni dvojímu tlaku. Jednak v souvislosti s genderovými stereotypy mužství a jednak kvůli některým genderovým očekáváním, jimž bývají vystaveny ženy (např. tlak na fyzickou atraktivitu). „*Gay muži se mohou cítit tlačeni k tomu, aby žili podle stejných očekávání a omezení jako heterosexuální muži - ať už je to obranná reakce nebo to skutečně odráží jejich osobnost - zatímco simultánně zažívají určité škodlivé účinky misogynie a sexuální objektivizace, které pociťují i ženy.*” (ibid, 82)

„Advokáty” genderových stereotypů však jsou i sami gayové; mnozí schvalují tradiční ideály mužství a stigmatizují zženštilé chování jiných gayů. Příčin tohoto chování může být více.⁶ Jednou z nich, tuto hypotézu zkoumali Sánchez, Westefeld, Liu & Vilain (2010), může být negativní postoj k vlastní homosexualitě. Sánchez et al. (2010) ve své studii prokázali, že míra, s níž participanti oceňovali maskulinitu a obávali se porušení mužských ideálů, pozitivně korelovala s negativními pocity, že jsou homosexuální.

Sánchez et al. (2009) provedli kvalitativní studii, v níž se zabývali tím, jak gayové sami definují maskulinní a feminní gaye, jaký vliv mají ideály mužství na sebepojetí gayů a jak tyto ideály ovlivňují jejich vztahy. Výsledky této studie popíší podrobněji, neboť je

⁶ Zvažovány jsou mj. negativní zkušenosti z dětství (např. výsměch dětí), v souvislosti s epidemií HIV/AIDS snaha zrušit rovnítko mezi gayi a touto chorobou (např. posilováním - vysportované tělo odporuje obrazu nemocného slabého homosexuála), potřeba být atraktivní pro jiné gaye (v povědomí gayů je, že většina homosexuálních mužů preferuje maskulinního partnera). (Sánchez et al., 2010)

také kvalitativně zaměřena a vzhledem k našemu tématu poskytují detailní a cenné informace.

Na otázku ohledně charakteristiky maskulinních a feminních gay mužů dávali participantů odpovědi stereotypně mužské (např. svalnatý, soutěživý, kontrolující emoce atd.) resp. ženské (např. malé postavy, pasivní, emocionální atd.). Druhým nejčastěji uváděným tématem pak byla schopnost prezentovat se na veřejnosti heterosexuálně, přičemž podle respondentů maskulinní gayové toho jsou schopni, feminní gayové nikoli.

Otázka týkající se možného vlivu ideálů mužství na to, jak gayové vnímají sebe samé, byla formulována jak stran pozitivního, tak negativního dopadu. Přibližně pětina účastníků nebyla schopna uvést pozitivní přínos. Nicméně mezi nejčastější odpovědi patřily pozitivní efekt na fitness, kariéru a rozšíření tradiční představy mužství. Škodlivé dopady na gaje byly zastoupeny více. Nejfrekventovanější odpovědí byl tlak na ztvárnění tradičního mužství, ačkoli toto není v souladu s cítěním gayů. Dalšími v pořadí byly odpovědi v tom smyslu, že dosažení „pravého“ mužství je nemožné a to, že být gay již samo o sobě neguje mužnost. Jako negativní vlivy byly vnímány rovněž tlak na atraktivitu (a s tím související „obsesivní“ cvičení, diety, užívání ilegálních látek atd.) a omezení v emocionálním vyjadřování z obavy, aby nepůsobily zženštile, nebo omezení kontaktu s feminními gayi.

Co se týče vlivu ideálů mužství na vztahy gayů, podobně jako u předchozího okruhu otázek, mnoho respondentů (30 %) nedokázalo označit žádné pozitivní přínosy. Několik účastníků však uvedlo odpovědi: postarat se o druhého, vzájemné porozumění komunikačním stylům, respektování potřeby osobní a sexuální autonomie. Ideály mužství ovlivňují podle dotázaných vztahy gayů negativně v možnosti otevřené komunikace vůči druhým, ve vztahových rolích přejímaných z heterosexuálních vztahů (např. „živitel“, „žena“ v domácnosti atd.), v kladení důrazu na maskulinitu partnera, ve spojení sexuality a maskulinity, jež činí příležitostný sex normou a tlak na fyzickou atraktivitu pro partnera.

Autoři také uvádějí, že někteří gayové v této studii vyjádřili přesvědčení, že pokud gay nenajde „mužský ideál“, pravděpodobně bude mít pochybnosti o vlastní hodnotě.

Rosser, Bockting, Ross, Miner & Coleman (2008) ve svém kvantitativním výzkumu zkoumali vztah mezi homosexualitou resp. internalizovanou homonegativitou (IH)⁷ a psychickým zdravím u mužů, kteří měli sexuální styk s muži. IH byla signifikantně

⁷ Internalizovanou homonegativitu lze definovat jako „negativní vnímání homosexuality internalizované osobami těžce sexuální orientace“ (ibid., 188). (Překlad autor.)

spojena s vyšší mírou depresivity, dystymie a pravděpodobností léčby. Také byla negativně spojena s celkovým sexuálním zdravím, psychosociální vyzrálostí, přijetím sexuální orientace a peer socializací.

Zjištěné závěry podporuje také studie Szymanskiho & Carrové (2008), podle níž konflikt genderové role je jak přímo, tak nepřímo (v tomto výzkumu je proměnná definována jako internalizovaný heterosexismus) spojen se sebeúctou a sebeúcta je přímo a nepřímo (prostřednictvím vyhýbavého copingu) spojena s psychologickým distresem. Jinými slovy, muži prožívající větší míru konfliktu genderové role více internalizují negativní postoje k homosexualitě.

Ervin (2005) prokázal negativní dopad konfliktu genderové role a internalizované homonegativity zejm. v podobě omezené emocionality, osobní homonegativity, konfliktu mezi prací a rodinou a ve mzdě.

Tato zjištění mají přirozeně svůj přesah také do klinické praxe. Sánchez et al. (2010) ve své studii věnující se otázce konfliktu genderové role a negativnímu prožívání homosexuality samotnými gayi dospěli k těmto čtyřem závěrům (a zároveň nabízí způsob uchopení problematiky v poradenství či psychoterapii):

1. Maskulinita je pro gaye důležitý konstrukt. Na úvodním sezení je proto možné se klienta zeptat na vnímání tradiční genderové role (např. „Jak důležitá je pro Vás maskulinita?“) a pokud je to pro klienta důležité téma, lze je dále rozvíjet otázkami na obsah pojmu a aspekty, kterým v tomto směru přikládá smysl.

2. Mnoho gayů touží po vztahu s maskulinním partnerem. Otevřít toto téma může být obzvlášť přínosné tehdy, pokud se klientova situace dotýká (také) interpersonálních vztahů. Je dobré si ujasnit, čeho se žádaná mužnost týká (vzhledu, charakterových vlastností, sexuálního chování atd.). A, co je důležité, jak tato perspektiva ovlivňuje schopnost vytvářet a udržovat vztahy s ostatními gayi. (Jak vnímá, jak se chová klient k těm mužům, kteří jeho představu mužství nenaplnují?)

3. Obecně chtějí být gayové mužnější, než jak cítí, že jsou. Opět se lze ptát, jakých aspektů mužství se to týká. Sánchez et al. (2010) upozorňuje na to, že stereotypně maskulinní vlastnosti nemusí být nutně problematické; co se jeví jako ohrožující, je rigidní lpění na vlastnostech podřívajících psychickou pohodu mužů (např. ignorování bolesti).

4. Gayové, kteří mají potíže projevovat se citově vůči jiným (nejen gay) mužům a ti, kteří jsou ponořeni do svých studijních a/nebo pracovních aktivit, svoji homosexualitu prožívají spíše negativně. Maska „tvrďáka“ vyplývá ze stereotypních očekávání

vztahujícím se k mužům. Přílišné pohlčení povinnostmi pak může být druhem vyhýbavého copingu.

Autoři se domnívají, že ve skutečnosti mnoho psychických potíží může vycházet z internalizovaných konceptů maskulinity. Cílem terapeuta má být rozkrýt tuto skutečnost a testovat pravdivost kognitivních konstruktů (jako např. „Jenom heterosexuálové jsou mužní, a protože jsem gay, nikdy nebudu dost mužný.“). Korekce těchto kognitivních zkreslení společně s podporující emocionální zpětnou vazbou od jiných gayů (i formou skupinové terapie) může přispět k tomu, aby gayové namísto z pohledu „všechno nebo nic“ vnímali maskulinitu v širokém spektru jejich projevů.

EMPIRICKÁ ČÁST

6 Metodologie

6.1 Výzkumný problém, cíle, výzkumné otázky

Z výzkumů na téma maskulinity zřetelně vystupuje zjištění, že tento konstrukt se významně odráží v životě homosexuálních mužů (Schwartzberg & Rosenberg, 1998; Sánchez et al., 2009). Většina studií referuje jeho negativní dopady na sebepojetí, duševní pohodu, vztahy, práci i zdraví gayů (Ervin, 2005; Rosser et al., 2008; Szymanski & Carr, 2008), méně pak pozitiva (Riggle, Whitman, Olson, Rostosky & Strong, 2008). Zpravidla se jedná o dotazníková šetření na větším vzorku, jen málo rozumíme problematice na úrovni prožitku konkrétního jedince.

Cílem mého výzkumu je tedy popsat žitou zkušenost (*Lebenswelt*) gayů v souvislosti s maskulinitou. Zároveň je třeba říci, že cílem není, ani to vzhledem ke zvolenému metodologickému rámci nelze očekávat, výsledky generalizovat vzhledem k populaci. Výsledky výzkumu však mohou přispět k hlubšímu a kontextuálnímu porozumění a případně nalezení oblastí dalšího výzkumu v dané problematice.

Stanovil jsem si tyto výzkumné otázky: 1. Jak gayové přemýšlí o mužství a 2. jakou mají zkušenost s utvářením své mužské identity?

6.2 Výzkumná metoda

Vzhledem k zacílení výzkumu, kdy usiluji o zachycení subjektivní prožitku jedince ve vztahu k danému fenoménu, jsem zvolil kvalitativní přístup a metodu interpretativní fenomenologické analýzy (dále jen IPA).

IPA byla vytvořena v polovině 90. let 20. století profesorem Jonathanem Smithem jako experimentální kvalitativní výzkumný přístup určený původně pro oblast psychologie, nicméně dnes je etablovanou metodou uplatňovanou i v dalších humanitních disciplínách. IPA se zaměřuje se na porozumění „žité zkušenosti“ (*Lebenswelt*) (Řiháček, Čermák, Hytych et al., 2013), hledá odpověď na otázku: Co znamená pro konkrétního člověka

určitá zkušenost? (Hendl, 2016) Dilthey (ibid.) poukazuje na to, že zatímco přírodní vědy na základě kauzality a zobecnění vysvětlují (*Erklären*), ve vědách duchovních má jít o porozumění (*Verstehen*) zachycením niterného světa člověka: „*Přírodu vysvětlujeme, psychický život chápeme*” (ibid., 70).

Metoda vychází ze tří teoretických zdrojů - z fenomenologie, hermeneutiky a idiografického přístupu.

Podle Husserla k „věci o sobě” je možno dospět prostřednictvím toho, jak se jeví v našem vědomí. Variantnost jevu (fenoménu), jeho existence v mnoha podobách, znesnadňuje vidět jeho podstatu. Poznáním těchto nesčetných variací však můžeme dospět k poznání toho, co je invariantní, k eidetické vrstvě fenoménu, jeho esenci. Z psychologického hlediska nás fenomenologie staví před problém sdělitelnosti nahlíženého. (Jak zprostředkovat prožitek „žlutosti”?) Můžeme jej přiblížit např. průměrem nebo odkazem na něco adresátovi blízkého. Jedině prožitek však nese potřebné informace a zkušenost nutné k porozumění. Cokoli jiného fenomén redukuje, deformuje (Miovský, 2006). Z pohledu filozofie nelze dostát rigorózně fenomenologického zkoumání. Mohli bychom říci, že fenomenologie tedy představuje jakýsi fokus IPA v podobě zkoumání individuálního prožitku světa.

Hermeneutické principy se v IPA uplatňují v analyticko-interpretacním procesu. Z hermeneutiky vychází především práce s hermeneutickým kruhem a dvojitá hermeneutika. Hermeneutický kruh je způsob interpretace, kdy jednotlivostem lze porozumět jen z kontextu a celek lze interpretovat jen na základě pochopení jeho částí. V dvojité hermeneutice dochází k porozumění jednak respondenta své životní zkušenosti a jednak výzkumníka tomu, jak se toto porozumění u respondenta děje. V souladu s hermeneutickou výkladovou tradicí je také interpretace v IPA. Zatímco fenomenologie usiluje o čisté porozumění fenoménu oprostěného od fenoménů interpreta, k čemuž používá metodu uzávorkování (bracketing), naopak hermeneutika přibírá subjektivitu výzkumníka, jako nástroj, který (jediný) umožňuje vstoupit do žité zkušenosti respondenta. Výzkumník svoji roli v tomto procesu reflektuje, přičemž tato reflexe neslouží, jako ve fenomenologickém pojetí, k odstranění výzkumníkových prekonceptů, ale k jejich zvědomění. Analýza je výsledkem společného úsilí jak výzkumníka, tak respondenta a výzkumníkovy interpretace jsou de facto vždy s otazníkem (Řiháček et al., 2013).

Idiografická perspektiva představuje v IPA zaměření se na konkrétní, oproti nomotetickému přístupu vztahujícímu se ke skupině či populaci a postihující obecné zákonitosti. Ono konkrétní se v IPA týká dvou oblastí: zaprvé konkrétní ve smyslu

podrobnosti, detailnosti, umožňující hlubokou analýzu, a zadruhé souvisí s konkrétními lidmi a konkrétní situací, tj. jak daný jedinec prožívá danou zkušenost (Smith, Flowers & Larkin, 2009).

6.3 Metoda tvorby, zpracování a analýzy dat

Data pro výzkum byla získána s použitím metody semistrukturovaného interview vedeného s participanty jednotlivě. Tento typ rozhovoru je v IPA hojně využíván, neboť poskytuje jak určitou oporu výzkumníkovi věnovat se těm aspektům výzkumného problému, které považuje za podstatné, tak dává účastníkům dostatek prostoru vnést svá vlastní témata.

To, že je třeba pružně zareagovat na strukturu mých předem formulovaných otázek, jsem si uvědomil po prvních dvou interview, kdy muži jen obtížně hledali odpověď na úvodní otázku, co pro ně znamená mužství. Proto jsem další interview otevíral jakousi „nultou otázkou“, tím, že jsem účastníky požádal, aby si vybavili muže, se kterými se ve svém životě setkali, které považují za mužné, načež jsme na základě atributů mužství těchto „idolů“ navázali otázkou vztahující se k osobní definici maskulinity.

Účastníkům bylo předem explicitně sděleno téma výzkumu. U prvních dvou interview jsem respondentům nenabídl možnost seznámit se s otázkami předem ve snaze získat spontánní odpovědi (u některých jsem se obával, že by si odpovědi mohli „připravit“). Poté, co jsem zaznamenal, že na některá témata se mužům „z patra“ obtížně reaguje, svůj přístup jsem přehodnotil a ostatním účastníkům jsem před samotným rozhovorem nabídl možnost seznámit se s otázkami, např. zasláním na e-mail apod. Ze tří ji využil jeden.

Pro interview byly formulovány níže uvedené otázky (viz tabulka). V komentáři u každé otázky uvádím, s jakým záměrem byla ta která otázka formulována, na co jsem se jí chtěl zaměřit. (Toto uvádím také pro ilustraci mých úvah nad otázkami a k dané problematice.)

V rozhovoru jsem využíval zásady empatického naslouchání, reflektoval jsem, sumarizoval, doptával se atd. Vycházel jsem z toho, co v danou chvíli respondent předkládal, takže občas se směr vyprávění odchýlil od připravené osnovy nebo jsem změnil pořadí otázek, pokud to bylo vzhledem k tématu vhodné, aby rozhovor probíhal co nejplynuleji a přirozeně. Jestliže se vynořilo téma, které, jak jsem vnímal, mohlo být pro

účastníka obtížné (např. smrt otce), ujistil jsem se, zda o tom dotyčný chce hovořit či nikoli. Na závěr jsem se dotyčného dotázal (i když ne vždy jsem v tom byl důsledný, záleželo také na okolnostech), zda je něco, co by potřeboval dodat, zda tu není něco, na co nepřišla řeč. Tuto možnost, až na jednoho, participanti nevyužili. Po rozhovoru (v průběhu interview jsem chtěl věnovat plnou pozornost dotyčnému) jsem si poznamenal, co mne v rozhovoru zaujalo, často své myšlenky a pocity, případně konceptuální podněty pro další rozhovory. Interview, vč. úvodního kontaktu a ukončení, trvala od 45 do 60 minut.

Tab. 1: Osnova interview

0. (mužské atributy na příkladu muže/ů z vlastního života)

1. Co pro Vás osobně znamená mužství / mužnost?

Individuální „definice“ maskulinity, zachycení způsobu přemýšlení o tématu.

2. Jaké jste měl v dětství a dospívání mužské vzory?

Široce otevřená otázka, mohou být reflektovány pozitivní / negativní identifikační vzory, jejich přítomnost / absence atd.

3. Povězte mi o svém otci...

Otec coby významná postava v utváření mužské identity syna; otevřená otázka s bohatým potenciálem informací. Jak bude „příběh“ začínat?

4. Jak se podle Vašeho názoru stává z chlapce muž... a jak jste to prožíval Vy?

Zachycení způsobu uvažování o mužské identitě a osobní zkušenost s jejím formováním.

5. Byl ve Vašem životě moment či událost, kdy jste výrazně prožíval svoji mužnost?

Hovoří se o významu rituálů pro utváření mužské identity a jejich absenci pro dnešní muže; mohou určité události v životě muže posilovat vědomí vlastní mužské identity?

6. Co ve Vás posiluje / utvrzuje / podporuje pocit mužnosti, případně pocit vlastní mužnosti devaluje?

Mapování širších okolností významných pro formování mužské identity.

7a. Co ze své mužnosti uplatňujete ve svém životě a co nikoli?

7b. Je něco, co byste ze své mužnosti rád rozvinul? Pakliže ano, co by mohlo přispět k tomu, aby se Vám to podařilo?

Jaké aspekty mužství se realizují a příp. jaké subjektivně postrádají; možnost reflexe, formulování subjektivně žádoucích vlastností / schopností..., které mohou být v budoucnu osvojeny / rozvíjeny

V rozhovoru jsem využíval zásady empatického naslouchání, reflektoval jsem, sumarizoval, doptával se atd. Vycházel jsem z toho, co v danou chvíli respondent předkládal, takže občas se směr vyprávění odchýlil od připravené osnovy nebo jsem změnil pořadí otázek, pokud to bylo vzhledem k tématu vhodné, aby rozhovor probíhal co nejplynuleji a přirozeně. Jestliže se vynořilo téma, které, jak jsem vnímal, mohlo být pro

účastníka obtížné (např. smrt otce), ujistil jsem se, zda o tom dotyčný chce hovořit či nikoli. Na závěr jsem se dotyčného dotázal (i když ne vždy jsem v tom byl důsledný, záleželo také na okolnostech), zda je něco, co by potřeboval dodat, zda tu není něco, na co nepřišla řeč. Tuto možnost, až na jednoho, participanti nevyužili. Po rozhovoru (v průběhu interview jsem chtěl věnovat plnou pozornost dotyčnému) jsem si poznamenal, co mne v rozhovoru zaujalo, často své myšlenky a pocity, případně konceptuální podněty pro další rozhovory. Interview, vč. úvodního kontaktu a ukončení, trvala od 45 do 60 minut.

Audionahrávky byly doslovně přepsány. Stopáž nahrávek s vlastními odpověďmi na otázky se pohybuje kolem 30 minut; nejkratší má 33 minut, nejdelší 40 minut. Pro větší přehlednost jsem si vytvořil formát tabulky, která mi později umožňovala také ve vazbě na text kódovat získaná data. (Viz přepis rozhovoru v příloze.)

IPA je přístupem, který do značné míry ponechává proces analýzy dat na kreativité výzkumníka. Cílem analýzy je definovat témata, která zachycují esenci zkoumaného fenoménu. V zásadě jsou možné dva postupy: 1. nejprve analyzovat první rozhovor a objevivší se témata použít pro analýzu v dalších případech, anebo 2. analyzovat každý případ jednotlivě, včetně nalezení témat. Smith, Flowers & Larkin (2009, in Řiháček et al., 2013) doporučují druhý postup. Tím respektujeme idiografickou perspektivu IPA (Pringle et al., 2011, in Řiháček et al., 2013). Zvolil jsem druhý způsob analýzy dat.

Algoritmus analýzy v IPA je přibližně tento (Smith, Flowers & Larkin, 2009, in Řiháček et al., 2013):

0. reflexe výzkumníkovy zkušenosti s tématem výzkumu⁸;

1. opakované čtení přepisu rozhovoru;

2. tvorba počátečních poznámek a komentářů;

3. rozvíjení rodících se témat;

4. hledání vzájemných tematických souvislostí;

5. analýza dalšího případu, následně opět fáze 1 až 4;

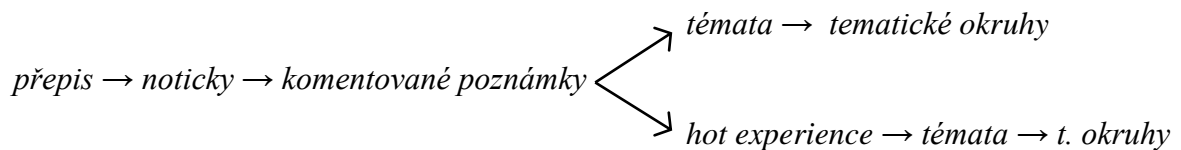
6. hledání témat napříč případy.

Při analýze dat jsem postupoval v zásadě podle výše uvedeného „scénáře“. Po transkripci jsem při prvním čtení v textu zpravidla jen zvýrazňoval pasáže, které mě upoutaly, bez pořizování poznámek. Při druhém a dalším čtení jsem k těmto částem textům

⁸ S touto výzvou jsem se pokusil vypořádat v rámci sebereflexe. (Viz přílohy.)

vytvářel deskriptivní a konceptuální noticky. Ty jsem si poté vypsals na jeden list papíru buď všechny a následně selektoval poznámky podobného charakteru nebo při vypisování poznámek jsem rovnou vynechával poznámky sobě podobné. Vypsane poznámky jsem si pročítal a vracel jsem se zpět k textu. Tyto poznámky jsem sdružoval do určitých tematických okruhů (vytvářel „bublíny“), pojmy jsem v rámci okruhů přesouval. Některé okruhy zanikly a sloučily se s jinými. Pro daný tematický celek jsem pak pojmenoval výrazem použitým respondentem nebo jsem pojem více abstrahoval a použil vlastní označení, ale v souladu s obsahem tematického okruhu. Jiným způsobem identifikace témat vycházel z existence významného prožitku - *hot experience* či *hot cognition* (Eatough a Smith, 2008, in Řiháček et al., 2013) ve vyprávění účastníka. Z vypsanych témat a v opětovné konfrontaci s textem vystupovalo nad ostatní určité téma. Toto jsem označil jako první a zvažoval jsem, jakým způsobem se k němu vztahují další poznámky, načež tímto způsobem se začaly formovat další tematické okruhy. Pojmenování okruhů pak bylo analogické předešlé variantě.

Pro větší přehlednost lze uchopení analýzy dat bylo zachytit schematicky takto:



Obr. 3: Proces analýzy dat (autor)

6.4 Výběrový soubor

Zkoumanou populací byli muži, věkově spadající do období dospělosti (tj. ve věkovém rozmezí od 20 do 60 let), identifikující sebe samé jako homosexuální (gaye), české národnosti.

Výběrový soubor byl vytvořen na základě záměrného výběru z gay mužů, které jsem oslovil osobně z okruhu svých známých. Kritérii byly: věk, sexuální orientace a národnost. Záměrný výběr jsem zvolil vzhledem k použité výzkumné metodě, která zpravidla tento typ výběru používá a díky bližšímu vztahu s účastníky jsem předpokládal také jejich větší otevřenost a tím datově saturovanější výzkum. Vybraní muži, podle toho, co jsem již z jejich životního příběhu znal, měli velmi různorodou zkušenost s tématem mužství a s otcovskou postavou a věkově spadali do všech tří dílčích period dospělosti.

Své známé či kamarády jsem oslovil osobně, s dostatečným časovým předstihem (minimálně 6 měsíců před realizací samotných interview; někteří svoji účast nabídli již na začátku mého studia). Z původně šesti oslovených mužů nakonec s účastí ve výzkumu souhlasilo pět. Jeden z nich odmítl.⁹ (Po zopakování prosby před interview se u něj oživily bolestivé vzpomínky spojené s tématem a nechtěl se k němu vracet.)

Výběrový soubor tvořilo 5 mužů, Čechů, ve věku od 26 do 43 let, s nejvyšším dosaženým vzděláním vysokoškolským resp. vyšším odborným, pocházejících z úplných rodin (u dvou mužů se rodiče rozešli během jejich adolescence u jednoho v jeho dospělosti), žijící ve Zlínském kraji. Všichni muži jsou zaměstnaní, jeden z nich při zaměstnání studuje. Všichni muži žijí v dlouholetých partnerských svazcích, resp. jeden z nich v registrovaném partnerství. V souboru byly zastoupeny dva partnerské páry.

Tab. 2: Základní charakteristika výběrového souboru

<i>jméno</i>	<i>věk</i>	<i>vzdělání (stupeň)</i>	<i>profese</i>	<i>prim. rodina</i>
<i>Adam</i>	26	VŠ (bc.)	zaměstnan + studium VŠ	úplná, rozluka - 13 let
<i>Vilém</i>	43	VOŠ	umělec	úplná, rozluka – 23 let
<i>Marián</i>	26	VŠ (mgr.)	logoped	úplná
<i>Kryštof</i>	36	VŠ (mgr.)	ekonom	úplná, rozluka – 15 let
<i>Bohdan</i>	36	VŠ (mgr.)	lékař	úplná

6.5 Etické aspekty výzkumu

Účastníky výzkumu byli gay muži z okruhu společných kamarádů či známých mých a mého partnera. S dotazem na participaci jsem je oslovil osobně během mého studia druhého ročníku oboru v průběhu r. 2016, původně s tématem zaměřeným na vztah gayů k otcovské postavě v kontextu utváření vlastní mužské identity. Účast přislíbilo šest mužů. Na podzim r. 2017 jsem téma své kvalifikační práce pozměnil na současné, a protože nadále byli vhodnými „adepty“ jak z hlediska tematického zaměření, tak výběrových kritérií, oslovil jsem je s dostatečným předstihem znovu s tím, že téma je odlišné a zda se

⁹ K mé lítosti tento muž věkem spadl do pozdní dospělosti, takže tím různorodost vzorku utrpěla.

chtějí výzkumu zúčastnit. Všichni souhlasili, až na jednoho z nich. Vyjádřil jsem přesvědčení, že jeho životní zkušenost může být přínosná, avšak jsem na něj žádným způsobem nenaléhal a jeho rozhodnutí jsem plně respektoval.

Vyjma prvních dvou respondentů (původně jsem se domníval, že pro získání spontánních odpovědí to bude vhodnější postup) jsem před interview nabídl možnost seznámit se otázkami, ale využil toho jen jeden. Při dojednávání místa konání rozhovoru jsem nabízel náš byt, resp. že mohu přijet za nimi, event. jiná možnost (vyjma veřejných prostor, zejm. z důvodu nemožnosti zajištění anonymity). Všichni účastníci si přáli, aby rozhovory proběhly v jim známých prostředích. Tři byly realizovány u respondentů doma, dva v zaměstnání (ale vždy bylo zajištěno soukromí). Rozhovory probíhaly „mezi čtyřma očima“.

Při setkání s účastníky pro mne bylo primární navození vzájemné důvěry a vytvoření bezpečného otevřeného prostoru. Nejprve jsem je seznámil s tématem, zdůraznil zejména důvěrnost sdělení a zachování anonymity, popsal průběh rozhovoru a nastínil jeho přibližný časový rámec. Také jsem muže ujistil, že na otázky, které nebudou chtít zodpovědět, odpovídat nemusí, a že je to takto v pořádku. Dotázal jsem se, zda oni mají ke mně resp. k výzkumu či rozhovoru nějaké otázky. Požádal jsem o svolení rozhovor nahrávat.

V průběhu interview jsem se snažil být vnímavý ke sdělením mužů. Jestliže se objevilo téma, které se mi jevilo jako bolestné nebo jinak psychicky obtížné (např. smrt otce jednoho respondenta), ujišťoval jsem se dotazem, zda chce dotyčný o tom hovořit. Na konci setkání jsem požádal o zpětnou vazbu, příp. zda je tu ještě něco, k čemu je třeba se vyjádřit. Jeden z mužů uvedl, že pro něj byl fakt, že se známe svým způsobem limitující, nevěděl, co všechno mi může říct s ohledem na to, že zná mého přítele. Hovořili jsme o tom krátce dál, ubezpečil jsem ho, že jsem vázán mlčenlivostí ohledně sdělených informací a že obsah rozhovorů se svým přítelem neprobírám. Naštěstí dotyčný zavtipkoval v tom smyslu, a s tím jsme se loučili, že i tak byl dost výřečný. (Bezprostředně po rozhovoru i při jeho přepisu, v němž jsem se snažil na toto zaměřit, jsem měl ten dojem, že byl velmi otevřený a v hovoru jsem nevnímal z jeho strany zábrany.) Je pravdou, že role výzkumníka a kamaráda skýtá určitá úskalí (která diskutuji dále).

Pro zachování anonymity jsou jména účastníků výzkumu změněna. U dvou mužů je z důvodů zamezení jinak snazší identifikace jejich profese označena obecně resp. nespécifikována. Rovněž jako místo bydliště uvádím celý Zlínský kraj.

Při výběru rozhovoru pro zveřejnění v této práci jsem oslovil dotyčného a dotazoval jsem se, zda s publikováním souhlasí, a nabídl jsem mu přepis rozhovoru s možností znepřístupnění dat, které by si nepřál uvádět. Jeden muž tuto možnost odmítl, což jsem respektoval. Druhý respondent mi ochotně vyhověl.

Později po uskutečnění rozhovorů jsem participantům poděkoval také drobným dárkem v podobě toho, co mají rádi (káva, sladkosti, víno). Jednoho z mužů jsem se tím dotkl. Dárek mi chtěl vrátit. (Pro mne to byla reakce, se kterou jsem nepočítal a dodatečně si uvědomuji, že někomu to může být nepříjemné.) Hovořili jsme o tom, nakonec se rozhodl jej přijmout.

6.6 Výsledky výzkumu

ADAM: „Umím se pohybovat v obou sférách.“

Tab. 3: Adamova témata

<i>světy/sféry a hranice</i>	(mužství) opak světa ženského pohybovat se v obou sférách (blíž k) hranice mužského světa
<i>„ryzí maskulinita“</i>	(sexuální) potence fyzická síla - sport agrese
<i>přístup</i>	hec - úkol - challenge
<i>mužství</i>	fyzické vs. psychické mužství rozvaha a náhled sebejistota čím chci být postavit se na vlastní nohy existence ve skupině ženskost

Adamovi je šestadvacet let, studuje na vysoké škole v magisterském stupni uměnovědní obor a věnuje se divadlu. Adamovi rodiče se rozvedli, otec od rodiny odešel v jeho 13 letech. Když mu bylo 18 let, otec zemřel. Má mladšího bratra. Adam žije v dlouhodobém vztahu a s partnerem bydlí ve společném bytě.

V průběhu rozhovoru používá Adam opakovaně výrazy „svět“, „sféra“ a „hranice“. Mužství vymezuje jako „opak toho světa ženského, toho feminního světa“. Slovo „svět“ bychom mohli nahradit např. synonymem říše, výraz „sféra“ oblastí, okruhem. Středověké nákresy nebeské sféry nebo zeměkoule jako perspektivní pohled na svět nás spojují s tvarem kruhu resp. tělesem koule a evokují v nás pocit něčeho celistvého, uzavřeného. Jak moc jsou tyto říše pro Adama ohraničené? Adam (snad i s jakousi hrdostí) sděluje: „... *umím se prostě, si myslím jako, pohybovat v obou, v obou těch sférách*“. Zdá se tedy, že Adam se pohybuje (má nadání se pohybovat) v obou světech. Podívejme se, co zaznačil do map těchto dvou území a jak se v nich pohybuje.

Ačkoli otec zemřel na prahu jeho zletilosti, několik let před smrtí se spolu nestýkali. Dospíval tak bez otce a „*doma převládá ten ženský svět*“, který mu vyhovoval, jak říká. Vůči tomuto světu vytyčuje (mírně benevolentní) hranici ke světu mužskému, když definuje mužství resp. hovoří o typu preferovaného partnera: „... *když jsem na chlapy, chcu chlapy, nechci prostě... (...) ... nebo jsem radši, když se to blíží k té hranici, hranici mužského světa, než když už je to blíž tomu světu ženskému*“.

Území mužů jako by v Adamově mapě sestávalo ze dvou provincií. Obyvatele jedné z nich označuje např. jako „*chlapy*“, „*týpky*“, „*(ryze) maskulinní*“ „*alfa samce*“. Přisouzené atributy a své postoje prezentuje, když např. vypravuje o svém ztvárnění role: „... *já jsem hrál takového týpka, vesničana od rány, opilého, takového toho prostě ryze maskulinního, který v tom dnešním světě se dívá na ten fotbal u toho krýglu piva a tak. Tak to mi bylo, bylo mi to nepříjemné. Nebo, nebylo mi to nepříjemné, bral jsem to jako výzvu, ale neztotožnil jsem se s tím vůbec.*“ A jinde je charakterizuje jako „*takové ty maskulinní typy - no, maskulinní, mluvím spíš jako ti, ti alfa samci nebo ti co mají toho testosteronu hodně - takže naopak z toho může, když se jim to zvrtně, tak z toho podle mě může pramenit nějaké jako domácí násilí nebo něco, protože oni jako si jsou vědomi té své síly, kterou, když se jim to vymkne, tak jako použít můžou. Což je prostě podle mě prostě jako takové to nejprimitivnější řešení... nebo řešení... nejprimitivnější efekt, jak uplatnit, uplatnit to své, své mužství.*“ Zároveň výraz „*maskulinní*“, ne s negativní konotací, používá v souvislosti se sportem: „... *fotbal je více méně mužská záležitost, jo, sport takovýto kolektivní a maskulinní...*“, „... *jdu do fitka a... kde jsem mezi dalšíma dvaceti maskulinníma chlapama, kteří zvedají čtyřicetakilové činky...*“. „Ryzí maskulinita“ (tedy zřejmě mužství ve své syrové podobě), se v Adamových představách vyznačuje určitou (sexuální) potentností a fyzickou silou, která se případně může zvrhnout v agresi.

Zajímavý je způsob, jakým se Adam na tomto (macho) území pohybuje, jaký si pro tento svět vytvořil modus vivendi. Například ke ztvárnění divadelní role bytostně odlišného prototypu muže, obhroublého vesnického pijana, lze přistoupit prostě jako k úkolu. Ačkoli není Adam „dřevorubec“, jak s úsměvem konstatuje, cvičení ve fitku mu „prostě dodává takový ten challenge. Jo, já musím taky zvednout ty čtyřicetakilové [činky]. Ale... a je to vlastně dobré v tom, v tomhle to je to super, protože mě to nějak motivuje“. A dokáže brát věci jako zábavu, „hec“, když hraje neoblíbený fotbal a zvědavě „uplatňovat své mužství“ a prozkoumávat jeho hranice, když flirtuje se ženou.

„Takže teď v létě, když jsem musel hrát fotbal, což jsem úplně (...) nesnášel, a najednou jsem si uvědomil: tohle ty chlapi vlastně dělají. A je to jako, fotbal je více méně mužská záležitost, jo, sport takovýto kolektivní a maskulinní. Ale... [směje se] ... mně to úplně vlastně... tam jsem si uvědomil: teď se musím chovat jako ten chlap. A být v tom týmu těch, toho manšaftu, nebo těch lidí, musím jednat jako chlap.“ (A jaké to bylo?) „Já jsem to jako odlehčoval, já jsem to zlehčoval tím, že prostě jsem to vůbec neuměl. Tak pro mě to vlastně bylo zábavné a byl to pro mě takový hec.“

„... když jsme někde na diskotéce nebo takhle, a najednou po mě začne letět holka, tak mě to vlastně baví a, a uplatňuju ten princip toho mužství, tak jako prostě co je normálně u heterosexuálů přirozené. Ale já to jak kdyby dělám vědomě a ... a vlastně zkouším, do jaké hranice vlastně já můžu zajít, a dovolí mně to samotnému zajít ta situace. Takže to je vlastně taková sranda, kdy to jako cíleně, cíleně ovládám.“

Druhé území je oblastí alternativního mužství, do kterého nás uvádí nejbližší Adamův kamarád. Ač jeho vrstevník, je od puberty pro Adama tím největším mužským vzorem. Cíleně nevychovává, nýbrž je mu důvěrníkem a rádcem, který „otevře jině dvířka“ k problému, ukazuje jiný pohled na situaci a vlastně rozšiřuje jeho obzory. Dozrát v muže pro Adama znamená také být si jistý sám sebou, tím, kdo jsem a čemu se chci v životě věnovat: „... jestli o sobě můžu říct, že jsem muž, takový ten, ten rozvázný, prostě sebestjistý sám sebou a svým jak kdyby tím psychickým... prostě, jestli už jsem dozrál v muže, to nevím, protože furt nevím, čím chci být, až budu velký“. [směje se]

Přerod chlapce v muže „rozhodně nesouvisí s tím fyzickým vývojem, protože ten psychický je,“ uvažuje Adam, „podle mě daleko, daleko později.“ Podle něj jsou pro vytváření mužské identity důležitá setkání s lidmi a životní události. Podstatné je osamostatnění se od rodičů a „postavení se na vlastní nohy“: „... člověk se musí jako postavit na vlastní nohy a teprve pak se začne nějak formovat, protože zjistí, na co všechno vlastně stačí, na co nestačí, v čem se musí dál, co ho musí, v čem se musí zlepšit. A to ho

podle mě formuje v toho muže," reflektuje Adam v těchto úvahách možná svoji osobní zkušenost.

Rozhodně nelze vystihnout člověka jedním slovem nebo uzavřít jeho bohatou životní historii a prožívání do několika slov. Ale obraz nám může zprostředkovat jiný druh poznání respektive podnítit naši fantazii a touhu rozvíjet (s klientem) příběh dál. Když jsem přemýšlel nad Adamem, moje představivost na chvíli zahlédla mladičkého boha Herma, poslíčka bohů a prostředníka mezi světy.

VILÉM: „Jakmile se začneme dostávat do nějakých škatulek, tak se za chvíli chytáme do vlastní pasti.“

Tab. 4: Vilémova témata

<i>muž / mužství</i>	nic konkrétního - pocitově dominance něco velkého pohlaví sexualita „vytáhnu dráčky“
<i>postoj</i>	je mi to jedno nemám potřebu (definovat) mně se to přičí nemám výčitky chytnout se do pasti utkvělá představa „škatulky“, umělá konstrukce
<i>otec</i>	řád, kázeň dominance maják (absolutní) jistota, pevný bod akceptovat - ztotožnit se (ne)kompatibilita vakuum „strom (ne)mohl vyrůst“ DNA vs. výchova

Vilém (43) je umělec¹⁰ (absolvoval VOŠ). Má mladší sestru, se kterou vyrůstali v úplně rodině. Rodiče se rozvedli v jeho 23 letech. Má dlouhodobý partnerský vztah, s přítelem žijí společně.

Z Vilémova pohledu jediné, k čemu lze s jistotou vztáhnout mužství či ženství, jsou fyzické znaky resp. genitál, protože, jak říká, „*když tohle pomineme, protože tohle je jasné, to je dané od pána boha, tak nevím, tak nevím, kde to jako hledat.*” Něžnost, starostlivost, měkkost i tvrdost, ... de facto veškeré charakteristiky si umí představit u obou pohlaví. Mužství rozhodně nelze definovat několika slovy (pokud vůbec) a pro Viléma za ním není konkrétní obsah. Vnímá je pocitově jako „*něco velkého*”, co může souviset s dominancí. „*Co je mužnost? To, že... když chci, tak nastoupí ve mně nějaká... drzost, arogance, že někoho srovnám do latě tím, že vytáhnu drápky a tak jako ho celého podrápu?*” Tato pasáž zaujme barvitým příměrem v kombinaci s ich-formou sdělení. Hovoří ve skutečnosti Vilém o těch svých vlastnostech, které (ochotně) ztotožňuje s maskulinitou? Slovo „muž” má pro něj jako gaye sexuální konotaci (je spojeno s objektem sexuální touhy).

Nemá potřebu mužství definovat, vnitřně se mu to přičí, odmítá to a v rozhovoru se vůči tomu silně emočně vyhrazuje: „*Mně to je úplně jedno. Takže já jsem nikdy jako tohleto nezkoumal. A teď mě vlastně nabádáš k tomu, abych to udělal, a mně se to vlastně přičí. Protože já to v té hlavě takhle nemám vůbec zařazené.*” (To je v pořádku, že to tak máš, jo, že...) „*To se mě ptáš?*” (Ne. Říkám, i to je v pořádku. Jo, to je v pohodě.) „*Jasně, to víš, že je... no jasně... Já nemám žádné výčitky, že bych si neuměl představit mužství nějak definované několika slovy.*”

Pro Viléma představují maskulinita resp. feminita „*umělé konstrukce*”, „*škatulky*” a je přesvědčen o tom, že „*jakmile se začneme dostávat do nějakých škatulek, tak se za chvíli chytáme do vlastní pasti*”. Téma chycení, nezdravé fixnosti referuje rovněž v odpovědi na otázku týkající se možné spojitost mezi tělesnou konstitucí a niterným prožíváním (tj. zda muž záměrně pěstující svoji muskulaturu se může cítit víc jako muž), kdy Vilém toto hodnotí jako „*utkvělou [fixní] představu*”. Vilém odmítá strnulé (svazující) ideové konstrukty.

Vyprávění o otci je plné niterných sdělení a obrazů zahrnujících nenaplněné potřeby, snahu o *sblížení, vzdálení se*, ale i jisté smíření či *akceptování* statu quo.

¹⁰ Vilémovu profesi z důvodu větší anonymity ponechám nspecifikovanou.

Vilémův otec byl policista a tak jak pracoval v zaměstnání, „pracoval” i se svojí rodinou - glosuje Vilém otcův přístup k matce a k němu se sestrou. Vyžadoval kázeň a řád, „*nenechal si do věci moc mluvit*”. Vzájemná očekávání otce a syna se nenaplnila. Vilém odhaluje ta svá i otcova, když říká: „*Otec by pro mě měl být nějaká jistota, nějaký pevný bod... možná až jako... bez pardonů, absolutní, ale takový u mě otec nebyl. A myslím, že to bylo tím, že ve mně viděl něco jiného, cítil ve mně něco jiného, než by si představoval. Než on jako policista čekal, že z chlapce bude mít vojáka, ...*” Vilém to interpretuje tak, že otec fakt, že syn nenaplnuje jeho představy, sice (rozumově, formálně) „akceptoval, ale nedokázal se s tím ztotožnit” (vnitřně), nedošlo ke „stoprocentní kompatibilitě”, „tam bylo to vakuum, (...), tam to nelícovalo úplně” a pro Viléma se otec nemohl stát „majákem”.

Vilém dále popisuje svoje úsilí vztah s otcem změnit, které vnímal bez odezvy z druhé strany, a uzavírá: „*A já jsem na to už vnitřně rezignoval, protože když ta odezva není... Kdyby byla aspoň trošku, tak si myslím, že by se to mohlo otevřít. Že by to mohlo... ten strom by mohl vyrůst. No, ale když furt jenom zaléváš, zaléváš a nic se neděje (...).*” V jeden okamžik, jako by se Vilém stával advokátem svého otce, když napůl v žertu říká: „... on, ne že by o to nestál, on možná o to stojí, ale nemá na to prostě buňky.” Vilém přemítá o otcově „odkazu” v podobě zděděných či výchovou získaných vlastností a schopností (řád v životě, organizační schopnosti, „*tah na branku*”) a zdá se, že je pro sebe oceňuje.

MARIÁN: „*Byť ta mužskost u mě absentuje, tak si myslím, že mám jiné vlastnosti, které jsou důležitější.*”

V úvodu rozhovoru Marián kvůli objektivitě svých výpovědí předesílá, že se v rámci vysokoškolských studií již setkal s problematikou genderu, ztotožňuje se s názory, že nejsou typicky mužské nebo ženské vlastnosti, pouze vlastnosti očekávané společností, a poznamenává, že vlastnosti připisované mužům společnost spíše toleruje u žen než naopak. V závěru interview se rovněž dotýká tohoto tématu, když hovoří o tom, že lidé „*kastují*” gaye na maskulinní a nemaskulinní, přičemž „*ti nemaskulinní jsou tak strašně jiní a dráždí to okolí a to už akceptovatelné* [oproti tzv. maskulinním gayům] *není. Byť jsou to v podstatě stejní lidi s trochu jinýma vlastnostma.*” Jako by tím Marián vymezil rámeček svého příběhu.

Tab. 5: Mariánova témata

„mohutný” (silný) muž	mohutná postava vousy, krátké vlasy manuální zručnost odolnost vůči zátěži
<i>pomáhat, postarat se, zabezpečit</i>	otec vs. Marián
<i>absence/málo mužnosti</i>	„vlny” - je/není komplikací postava - element ženskosti jde to vidět inteligence vs. vzhled
<i>uplatňování mužnosti</i>	poradce - poloha otce vzor dětem („posunutý”) silná osobnost mohu změnit postavit se na vlastní nohy finanční nezávislost zařídít věci
<i>modus vivendi</i>	být perfektní, nedat jim šanci omezit vztahy ne-předělavat sebe

Mariánovi je 26 let. Pracuje jako logoped s dětmi se specifickými potřebami. Žije s partnerem v registrovaném partnerství. Marián pochází z úplné rodiny, manželství rodičů dosud trvá. Má mladší sestru.

Mariánovi se líbí muži s „mohutnou” postavou, s vousy a krátkými vlasy (dlouhé vlasy u mužů obecně jsou pro něj ne „úplně akceptovatelné”). Vysoce ceněnou vlastností je pro Mariána manuální zručnost a s maskulinitou spojuje větší odolnost vůči zátěži. Výčet těchto charakteristik v nás vzbuzuje představu „mohutného” (nabízejí se synonyma impozantní, silný, mocný, v angličtině také výraz *vigorous* - silný, energický, vitální atd.) muže, řeklo by se „chlapa jako hora” nebo „chlapa jako dub”¹¹, evokujícího pocit klidné síly, pevnosti, stability.

Svoji, slovy Mariana, „drobnou postavu” (objektivně je vysoký a spíše hubený) vnímá jako „element ženskosti”. Jeho okolí ho v minulosti konfrontovalo (kluci na základní škole) a občas ještě konfrontuje, někdy i způsobem vzbuzujícím v Mariánovi

¹¹ “K popsání urostlé mužské postavy používá čeština frazeologismů *chlapa jako dub* (ČRFS, 125), *hoch jako jedle* (ČRFS, 209), *urostlý jako topol* (ČRFS, 539), *jako strom, jako buk* (uz.), *tyto srovnávají se stromy.*” Svašková, M. (2010). Ruské a české frazeologismy popisující vnější vzhled člověka. (nepublikovaná bakalářská diplomová práce). Univerzita Palackého v Olomouci. /ČRFS - Česko-ruský frazeologický slovník autorů Mokienka a Wruma, UP, Olomouc 2007./

strach (invektiva ze strany mladíka v hypermarketu), s tím, že „*je vidět, že je čtyřprocentní*”. „*A teďka nedávno jsem si myslel, že už jako ta společnost to jako kdyby neřeší a že teda to nebudu řešit ani já, a už jsem se cítil i já sám vnitřně ... ta identita moje mužská nebyla tak narušena tím, že ty vybrané maskulinní vlastnosti jako kdyby absentují,*“ líčí Marián svoji nejčerstvější zkušenost z přijetí do zaměstnání, které téměř nezískal kvůli své homosexualitě. Tyto události představují pro Mariána „*zážitky, které potom dělají ty vlny*”, kdy se střídají období, kdy mu tato „*absence maskulinity*”, jak to on sám označuje, nekomplikuje a komplikuje život. Toto téma se promítalo také do jeho dřívějších partnerských vztahů, kdy potencionální partneři sice obdivovali jeho vědomosti, avšak „*nedostatek mužnosti*” vztah nakonec zhatil.

Zároveň jsou oblasti, kde se Mariánovi daří, resp. které skýtají možnost, realizovat vlastnosti a schopnosti, které spojuje s mužstvím. Například ve své profesi, když poskytuje poradenství rodičům dětí („*... když jsem jako v práci radil těm rodičům, tak to byla už taková ta poloha toho otce, která vlastně nikdy nenastane*”), uplatňuje důslednost v přístupu k autistickému dítěti (a je hrdý, že matka dítěte to od něj akceptovala, na rozdíl od intervence kolegyně), anebo když si uvědomuje přínos své mužské postavy jako vzoru („*I když ten vzor v mém případě byl asi mírně posunutý.*”), coby protiváhy k převaze žen ve školství, pro děti v mateřské školce, kde dříve pracoval. Pozice odborníka působícího ve školství mu dává také příležitost změnit vnímání jinakosti, kterou si on sám prožil v poloze ostrakizace ze strany spolužáků a lhostejnosti ze strany kantorů. Marián zpětně hodnotí fakt, že tyto situace dobře ustál a přičítá to své silné osobnosti, a zamýšlí se nad tím, jaké důsledky mohou mít podobné zážitky pro děti méně psychicky odolné a/nebo z nezdravého sociálního prostředí.

To, co podle Mariána pomáhá formovat mužskou identitu, je především první vážnější vztah. Pro něj to pak byl „*sňatek*” s partnerem a společné sestěhování se, také schopnost „*postavit se na vlastní nohy*”, včetně finanční nezávislosti. Silným formujícím momentem byla otcova nevěra, která silně zasáhla Mariána kolem jeho patnácti let a ovlivnila a dosud ovlivňuje jeho vztah k otci. Po rozchodu s přítelkyní a „*návratu*” k rodině přišel otec o práci a v domácnosti nefungoval (a stále nefunguje), jak by si Marián představoval. Absentujícího otce musel tehdy (a do jisté míry i dnes) zastoupit Marián, takže dnes jeho pocit mužnosti podporuje fakt, že dokáže spoustu věcí zařídit. Jejich vztah, jak poznamenává Marián, není, oproti očekávání, narušen jeho orientací, ale otcovým vztahem k matce a neplněním jeho role v rodině („*Mě vadí, že on je nezodpovědný, no,*

vůči *tady těm funkčním věcem.*”). Odkazuje nás to zpět k úvodu rozhovoru, v němž jako jednu z (pro něj) klíčových mužských vlastností Marián uvádí manuální zručnost.

Jaký si Marián našel *modus vivendi* pro svou „jinou“ (jako alternativa pro Mariánovo „*absentující*“) mužnost? Chce být perfektně připravený, nepřipustit zpochybnění druhými lidmi (např. ohledně svého outfitu): „... *perfektně chci vypadat a chci mít perfektně třeba nastylované věci, aby ty lidi neměli šanci.*” A rovněž dospěl k přesvědčení, že se již nechce „*pod tlakem*” měnit (ve smyslu větší virility) podle očekávání společnosti, k čemuž dříve tendoval, že mu to vlastně ubližovalo: „... *předělávání sám sebe a přizpůsobování se požadavkům té společnosti, pokud to není extrémní, extrémní neadaptace, (...), tak to si myslím, že to je to nejhorší, co narušuje právě identitu jakoukoliv, včetně té mužské - chtít se předělávat. Takže já už nic rozvíjet, já už nic rozvíjet jako, jako nechci a asi ani nepotřebuju. Nemyslím si, že by to pro mě prostě jako bylo důležité.*” Soudí, že „... *mnohem víc se mně vyplatilo zúžit ten okruh těch známých a těch lidí, kteří vím, jak na to reagují a nereagují...*”. A jeho příběh dospívá ke katarzi, když konstatuje: „... *byť ta mužskost u mě absentuje, a já tu sebereflexi mám, tak si myslím, že mám jiné vlastnosti, vlastnosti, které jsou jako kdyby důležitější.*”

Pokud se vrátím k v úvodu vykreslenému ideálnímu obrazu houževnatého muže v podobě rozložitého dubu, kterým možná Marián cítí, že není (a přál by si být), jen doufám, že ten mladý muž se v botanice vyzná líp než já a ví, že jsou i subtilnější druhy stromů, které jsou ve skutečnosti daleko tvrdší než duby.

KRYŠTOF: „Nevím, co je normalita v tom mužském vzorci. Nemáme vzorce, jak se správně chovat.”

Kryštof je inženýr ekonomie, je mu 36 let. Žije s přítelem v jejich společném bytě. Kryštof vyrůstal s oběma rodiči přibližně do svých 15 let, poté se rodiče rozvedli. Má starší sestru.

Během rozhovoru použije Kryštof celkem osmnáctkrát slovo „*vzor*” resp. „*vzorec*” (ve spojeních „*mužský vzor(ec)*”; „*vzorec chování*”; „*vzorce nebo tu správnost*”; „*názorový vzor, jak by to mělo být*”). Jedním z ústředních témat, ne-li tím nejdůležitějším, se pro Kryštofa stává učení se správným vzorcům (mužského) chování a postojům. V tomto procesu se, zdá se, z žáka stává učitelem.

Tab. 6: Kryštofova témata

<i>ideál</i>	důvěryhodný (spolehlivý) vizuálně maskulinní, sportovní předat vzorce a postoje fyzicky upozaděný, ne názorově zklidňující, stmelující prvek manuálně zručný projevující lásku, citlivý (vs. hysterický, hypersenzitivní) nadhled, logičnost, rozhodnost
<i>učení se</i>	fáze opoždění učit se vzorce chování chybí srovnání dospělost, zralost, celistvost žák - učitel, puberták - rodič adekvátní reakce
<i>praxe</i>	učit děti návyky, postoje být otcem pracovitost, ctižádost samostatné rozhodování sexuální praktiky

„*Prototypem ideálního chlapa*” je pro něj dědeček a dalším významnou mužskou postavou je mu současný partner.

Dědeček (otcův nevlastní otec) mu nahrazoval jeho otce, o němž hovoří jako o silném alkoholikovi, agresivním a despotickým muži, od kterého se ve svých patnácti letech zcela odřízнул. Dědeček jej učil tomu, co jiní kluci zažívají se svým otcem; naučil jej plavat, jezdit na kole, sestrojovat sekačku, jezdili společně na výlety. Dědeček je laskavý, projevuje svým vnoučatům lásku, je čestný, „*stmelovač té rodiny*”, manuálně zručný a „*libivý*”, „*vizuálně sportovní typ*”. Pro mnohé z vlastností, které Kryštof uvádí v odpovědi na otázku, co pro něj znamená mužství („*férový chlap*”, „*důvěryhodný*”, „*vizuálně maskulinní*”, kdo umí „*vychovat to dítě, aby přebíralo správný možná vzorec chování a postoje*”, „*fyzicky potlačený, ale ne názorově*”, „*zklidňující prvek*”, „*stmelující člen*” atd.) stál zřejmě dědeček předlohou.

„*Co teda považuju u muže jako za alfa - omega,*” prohlašuje Kryštof, „*je logické myšlení a logické chování...*”. To je, jak se dozvídáme dále, jasnost a rozhodnost. Nositelem těchto atributů, mimo jiné, je Kryštofův přítel.

Současného partnera Kryštof vnímá jako člověka velmi „*dospělého*”, „*vyzrálého*” a „*uspořádaného*”, který jej ve vztahu „*učil, možná ještě i učí*” „*ty vzorce chování tak, jak*

by měly být". Kryštof detailně rozvádí otázku utváření mužské identity. Jednotlivé fáze přerodu chlapce v muže (které klade zhruba do období zletilosti, ukončení /vysokoškolského/ studia a do věku cca 35 let) mu poskytují interpretační rámec pro vlastního zrání, resp. časovou osu, na kterou může situovat svůj aktuální stupeň vývoje. V této „škole“ dospívání sám sebe hodnotí jako „neposlušného žáka“, „pubertáka“ dělajícího věci natruc rodiči, který si „v některých věcech potřeboval nabit pusou“, potřeboval je zažít, aby jim porozuměl. Protože ho neměl kdo naučit správné vzorce „mužnosti“, učil se sám z pozorování a některé ze vzorců se naučil špatně. Díky soužití s vyzrálejším partnerem „jsem se učil dívat na to, co je asi možná taková přirozenější nebo normálnější reakce na určité situace“, reflektuje Kryštof. Za jakýsi „přerod v dospělost“ považuje u sebe věk kolem pěta- šestatřiceti let, kdy již dokáže mít „adekvátnější zpětnou vazbu“, reakci. Kryštof to hodnotí takto: „Já to vnímám, že já to mám zhruba o nějakých deset let opožděné to dospívání respektive ten přerod.“

Kryštof se sám u sebe i u mužů ve svém okolí setkává s „nepochopitelným mužským chováním“ (např. v podobě intenzivní emocionální, Kryštofovými slovy „hysterické“ reakce), které je pro něj neslučitelné s představou muže resp. mužství, které zosobňuje či zosobňoval např. jeho dědeček. „... já mám celkově jako neskutečně problém v tom směru, že... i velké množství jako mých přátel i kolegů, že vnímám, že se pro mě nechovají jako muži, (...) Já tomu nerozumím, ale mě to strašně jakože... Najednou muž je velmi citlivý, v některých věcech je vznětlivý, v některých věcech je přehnaně jako... Skočí na něj pes a on dělá hysterii, že si musí oprat džíny. Já si pamatuju, děda se zablátil a v životě žádnou hysterii nedělal. A toto mě jako udivuje u těch mužů v současné době.“

A jinde, když kriticky hodnotí svoji „přehnaně senzitivní reakci“: „Že si říkám: Ježíšmarja, takhle by se normální chlap nezachoval. (...) ... a možná by se tak zachoval, ale já nemám to srovnání. (...) ... tak teda nevím, co je normalita v té mužské, v tom mužském vzorci. Já úplně tak nějak cítím, že normalita u mužů už není.“ A Kryštof (vyjadřujíc svůj vlastní pocit i své potřeby?) uzavírá: „Takže vlastně my od toho věku kluků v téhle generaci hledáme, co je vlastně vůbec mužský vzor, mužské chování, a nemáme ho. Mám pocit, že naše generace je relativně dost v tomhle směru ztracená.“

Kryštof realizuje maskulinitu v zaměstnání (v němž uplatňuje zejm. svoji pracovitost, ctižádost, samostatnost v rozhodování) a v sexuálním životě. S velkým zaujetím a citem líčí to, jak ve firmě pracuje také s dětmi. Pro děti zaměstnanců připravuje tábory, mohou mu je svěřit na hlídání, hraje si s nimi a vzdělává je: „... ve mně evokují děti takový ten pocit jako mužství, že jim předám to, co si myslím, že táta by těm dětem

předávat měl. To mám jako neskutečně rád. A asi dítě, to jako je pro mě takový ten jako nesplnitelný sen, který bych chtěl, ale vím, že to reálné není.”

Opět zde do popředí vystupuje téma učení se/předávání postojů či hodnot (vzor/c/ů), které se jako červená nit vine Kryštofovým vyprávěním. A jako by Kryštof nyní sám, zralejší, připravený být otcem, aktivně vstupoval do tohoto procesu, který jako malý zakoušel skrze postavu svého milovaného dědy.

BOHDAN: „Takhle se i stává muž chlapem, že v sobě udržuje to chlapectví pořád, ale zároveň jako by ho mění ty okolnosti”

Tab. 7: Bohdanova témata

<i>mužské postavy</i>	primář psychoterapeut kněz/teolog pan řídící Gandalf x por. Merrill (Vinnetou)
<i>(„Moudrý stařec”) mužství</i>	starší muž (přirozená) autorita stát si za svým klukovský, hravý / poťouchlý stárnutí a čas
<i>(„Žák”) vlastní mužství</i>	dobry (ale) žák vnitřní chlapectví zodpovědnost, vedení hra na muže a ženu škodolibý, potměšilý, poťouchlý synovství překonat, dokázat péče matky
<i>otec</i>	negativní - neodmítám mám ho v sobě udržovat spojení vlastní život(y)

Bohdan, šestatřicetiletý lékař, pochází z úplné rodiny, je nejstarší ze tří sourozenců (má sestru a bratra). Žije společně se svým přítelem.

Mužnost pro Bohdana představují muži starší než je on sám, obdařeni přirozenou autoritou ve spojení s hlubokou životní moudrostí - v dětství staříčký pan řídící půjčující

mu knihy, během vysokoškolských studií psychoterapeut zasvěcující jej mj. do metod alternativní léčby, názorově mu blízký teolog a filozof a v současnosti primář jeho oddělení, který ho dvanáct let „vychovává“ a kterého vnímá jako svého „mistra“. Zosobněním těchto vlastností je postava dobromyslného a moudrého čaroděje z Tolkienových románů, Gandalfa, kterého Bohdan použije jako příměr pro jednoho ze zmíněných mužských vzorů. (Poněkud stranou stojí objekt mladických fantazií, poručík Merrill z filmu Vinnetou - Rudý gentleman.) Tento typ mužství, který nachází svůj obraz ve vyzrálém moudrém muži je něco, čeho by Bohdan chtěl dosáhnout. Je obdařen autoritou, kterou není potřeba vynucovat, schopností realizovat, někdy i navzdory nesouhlasu jiných lidí, své vize a současně dát těm, které má vést, pocit, že jeho rozhodnutím mohou plně důvěřovat.

„Mužnost znamená, že jako by ten člověk má respekt jakoby před ostatními, že má jakoby jasnou představu o něčem, kterou dokáže prosadit jakoby vůči ostatním a že ti ostatní to přijmou, tu jeho představu. (...) A taky taková jakoby nevypočitatelnost jakoby, že ten člověk jako by nedá se čekat, co udělá, že udělá třeba i nějakou, prostě co se ostatním nelíbí, ale ostatní to jako by přijmou.“

(Na otázku, co by rád rozvinul ze svého mužství:) *“Být jakoby přirozenější autorita pro ty lidi, aby tě víc i oni sami chtěli jako by brát jako svého muže, svého nadřízeného a nemusel by si ji sám jako by prosazovat nebo silou nějak vytvářet. Aby oni sami cítili, jako že mně můžou důvěřovat a že to, co jako by řeknu, že bude správné rozhodnutí.“*

Zároveň je v tomto zralém mužství přítomen i jakýsi prvek klukovství, hravosti, někdy až rošťáctví, které se může projevovat, jak uvidíme dále, škodolibým (ne však zlomyslným) pohráváním si s druhými.

V osvojování si kýžených vlastností a dovedností, ve svém učednictví, se cítí být „dobrým žákem“, který však má před sebou ještě kus cesty. Od svého mistra (primáře) přijímá různá „příkoří“, která k tomuto vztahu patří. Bohdan soudí, že cesta vede skrze přirozený vývoj, zrání („stárnutí“), tím, že prožije několik „neúspěchů, zklamání, proher, dramát“. (Pozastavíme-li se nad tímto výčtem, zaujme nás, že v něm není něco „méně dramatického“. Formuje se mužství na pozadí obtížných životních momentů, na způsob přechodových rituálů?) A pro Bohdana, zdá se, je důležité uchovat si také „to mladé“ v sobě. „... člověk jako by, i když je potom daleko, tak pořád jako by vidí v sobě jakoby i to mladé pořád, co v něm ještě zůstává, vzpomíná na to, že to neopouští, tím, čím byl jakoby dřív. (...) myslím si, že i právě takhle se i stává chlap... jakoby muž chlapem, že v sobě udržuje to chlapectví pořád, ale zároveň jako by ho mění ty okolnosti...“.

Jak již bylo řečeno, duše moudrého zralého muže a rošťáckého mladíka mohou být úzce spjaty, vzájemně se doplňovat, dost možná jedna vyživuje druhou. S humorem Bohdan líčí situace, kdy si uvědomuje svoji mužskou identitu. Například, když doma špatně uklidí, nebo jako navigátor na výletě zbloudí, načež za těchto okolností následuje kritika ze strany partnera. Bohdan to vnímá jako určitou hru, „*hru na muže a ženu*” („... *tak jakoby cítím, že se ke mně [přítel] chová jak ke chlapovi, jak ženská ke chlapovi, takže se cítím mužem*”), v níž je z jeho strany i trochu „poťouchlosti”, „potměšilosti” či „škodolibosti”, kterou si spojuje s mužstvím. „*A to si myslím, jako že cítím i u těch chlapů, jakoby těch... u toho třeba šéfa. Tam je taky hodně poťouchlosti v tom chlapství... v těch mužských pocitech. I vůči ženským a vůči holkám, že dokážou být poťouchlí a...*” (A „poťouchlí” znamená přesně pro tebe co?) „*Že si jako by dokážou udělat jako srandu z těch holek, a nebo je dovézt do toho, aby byly jakoby našťvané a přitom jako by, že to prostě nejsou nebezpečí, nebo o nic nejde, a potom ony si to stejně ty holky uvědomí, že o nic vlastně nešlo a že jako by ten chlap si s nima jenom hrál.*”

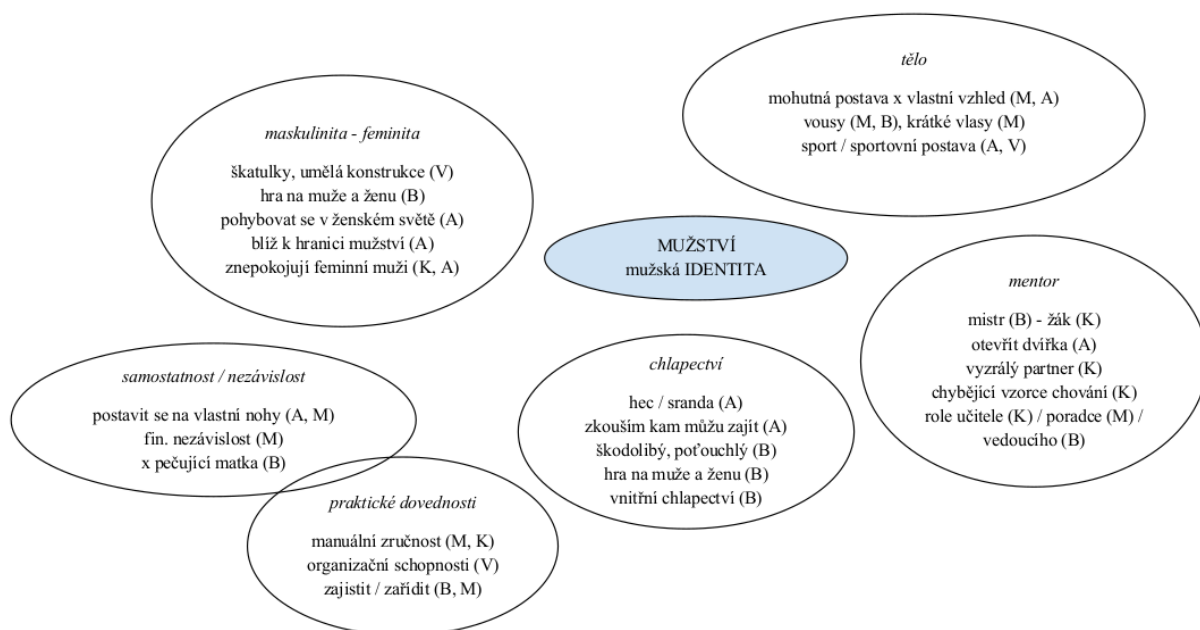
A jsou zde i další momenty, v nichž Bohdan zažívá pocit mužnosti: Když je zodpovědný za vedení oddělení při zástupu primáře, když s partnerem překonávají často fyzické potíže na svých cestách, když může něco udělat pro svoji rodinu (prokázat „*synovskou lásku*”). Co naopak pro něj pocit vlastního mužství devalvuje, je přílišná péče ze strany matky, její nedůvěra v to, že něco dokáže, resp. připomínání neúspěchů.

Proměnil se Bohdanův vztah k jeho otci. Pro Bohdana stál jeho otec (dosud „*mimo*”, nesdíleli „*společný svět*”). Dříve kvůli tomu prožíval vztek a plakal. Poslední rok nebo dva to prožívá pozitivně (byť fakticky se v jejich vztahu mnoho nezměnilo). Nyní otec nestojí mimo, ale přesunul se do jeho srdce – „*cítí*” ho „*v sobě*”. I když si uvědomuje negativa otcovi postavy, neodmítá, ale přijímá ji. Hovoří o spojení, které zde je (třeba tím, že otec poblíž jeho bydliště pobývá na hausbótu), je (smrtí) nezrušitelné a které sám Bohdan v sobě udržuje. „*Že když jakoby je pryč a moc jsme spolu neprožili, tak ho mám pořád jakoby v sobě. A tím, že ho v sobě udržuju, tak tím, že jako by, že i já pro to něco dělám.*” Jak došlo k této proměně? Bohdan vnímá, že otec je v rodině spokojenější. A Bohdan má „*svůj život*”, plní si svá dětská přání, cestuje. Zbudoval svůj vlastní domov: „*Mám tady jakoby svůj domov, který jako by chci, tady tento domov.*”

Sdílená témata

Na základě analýzy témat všech respondentů a opakovanou konfrontací s textem jsem identifikoval několik společných témat (viz schéma níže). Při jejich formulování, až na jeden případ, jsem postupoval podle klíče: aby bylo možno vytvořit nadřazené téma, musí se dané téma objevit alespoň u tří respondentů. Onou výjimkou je téma *chlapectví*, které referovali pouze Adam s Bohdanem. Respondenti se k němu vraceli vícekrát a z různých úhlů, bylo provázáno s emocemi, tedy jsem usoudil, že je významově bohaté a, byť zachycuje zkušenost toliko dvou z nich, podstatně obohacuje a rozšiřuje pohled na zkoumanou problematiku.

Nejsou zachyceny vzájemné vztahy mezi jednotlivými tématy, protože toto není cílem IPA. V jednom případě, u témat *samostatnost* a *praktické dovednosti*, je však jistý vztah naznačen, protože se domnívám, že tato témata spolu úzce souvisí. Přestože nejsou natolik blízké, aby mohly být sloučeny do jedné kategorie, nejsou však ani zcela oddělené. Dokonce bychom mohli uvažovat o tom, že téma *samostatnosti* by mohlo být významově širší.



Obr. 4: Sdílená témata respondentů

Maskulinita - feminita. Většina respondentů se ve svých úvahách o mužství určitým způsobem dotýká také tématu ženství, vztahuje je k němu. Jako by jedno dalo jasněji vystoupit druhému, nebo jako by bylo snazší takto některé věci definovat.

Vilém se v těchto umělých kategoriích, „škatulkách“, jak on říká, odmítá pohybovat. Pro něj představují „past“, do které se člověk chytí. „*O spoustě ženských se říká: ta se chová jako chlap. (...) Protože je třeba tvrdá ve vystupování? A když je chlap ve vystupování měkký, tak už není chlap? (...) ... nechci si vytvářet umělou konstrukci, která by se rovnala odpověď.*”

Kryštof a Adam společně hovoří o tom, že jim feminita na mužích vadí. Nicméně je zde patrný rozdíl.

Kryštof: „*A strašně mě znepokojují feminní muži a nedělá mně to dobře.*”

Adam: „*... když jsem na chlapy, chcu chlapa, (...) nebo jsem radši, když se to blíží k té hranici, hranici mužského světa, než když už je to blíž tomu světu ženskému.*”

Jako kdyby pro Adama byla jistá míra feminity ještě přijatelná (možná je to tím, že dospíval v „ženském světě“, který mu „vyhovoval“, takže se umí „pohybovat v obou těch sférách“), ale čím blíže hranici maskulinity, tím pro něj lépe.

Bohdan hovoří o bezděčně generovaných rolích ve svém vztahu. Je to, slovy Bohdana, „*hra na muže a ženu*“, kdy on v jistých okamžicích pociťuje, že je v roli „muže“ a partner v roli „ženy“, která u Bohdana umocňuje prožívání jeho vlastní maskulinity.

Tělo. Mariánovi se na fyzické rovině s maskulinitou pojí krátké vlasy („*Pro mě není úplně akceptovatelné, že chlap má dlouhé vlasy. Je úplně jedno, jestli je heterosexuální, homosexuální, bisexuální, ...*“), vousy a „*mohutná postava*“. Marián a Adam sebekriticky reflektují, že takovou postavou nedisponují; Marián svoji konstituci spojuje s feminitou: „*Jako já mám takovou drobnou postavu, což je jako spíš element, element jako ženskosti.*”

Fyzická síla, sport, sportovní postava jsou společná témata Kryštofa i Adama.

Kryštof: „*... já tam potřebuju určitou jak kdyby fyzickou sílu, pro mě muž je vizuálně maskulinní.*” „*... děda byl i vizuálně velmi takový jako sportovní typ ...*”.

Adam: „*Jako posiluje mě [pocit mužnosti], posiluje to třeba to, že jdu hrát fotbal. Nebo to, že jdu do fitka a... kde jsem mezi dalšíma dvaceti maskulinníma chlapama, kteří zvedají čtyřicetikilové činky....*”

Bohdanův vzor mužství zosobňují starší muži obdařeni vousem. Svého vyučujícího na vysoké škole přirovnává k Tolkienově postavě mága Gandalfa: „*Ten byl takový něco jak Gandalf, taková postava jako s vousem.*”

Mentor. Z vyprávění respondentů jako by se vynořovala postava průvodce, důvěrníka, mentora. Přitom téma může být uchopeno jak způsobem „pasivním”, jako touha po takové postavě (B, A, K), tak „aktivně”, kdy se muži sami chápou této role a, mnohdy to, co dříve získali, delegují dále - předávají postoje (K), udílejí rady (M) a vedou jiné (B). Velmi zřetelně se objevuje toto téma u Bohdana, pro něhož mužnost reprezentují starší muži, se kterými se buď osobně, nebo na poli názorovém setkal a kteří v něm zanechali svůj otisk - vesnický pan učitel, psychoterapeut, teolog a především v současné době jeho nadřízený, primář oddělení, který ho po škole „*vychovává*” a jehož přirovnává ke svému „*mistrovi*”.

V Adamově vyprávění je takovou postavou („*ten největší vzor*” mužství) jeho vrstevník, blízký kamarád, který jej životem provázel od jeho dospívání. „*... byl to člověk, který mně byl nablízku, prostě mluvil se mnou a prostě... jo, když jsem měl nějaký problém, tak jsem ho řešil s ním. (...) on má prostě jako strašně střízlivý nebo strašně zajímavé pohledy na věci. (...) a on ti to buď obrátí, nebo ti otevře nějaké jiné, nějaké jiné dvířka k tomu problému (...).*”

Úlohu průvodce sehrál v Kryštofově životě v dětství zřejmě jeho dědeček a aktuálně jeho partner. „*Tak já měl de facto asi štěstí, že já vlastně svůj partnerský, jako dlouhodobý vztah začal v pětadvaceti letech s velmi dospělým člověkem, vnitřně velmi vyvrálým a uspořádaným a on měl deset let trpělivost mě učit ty vzorce chování tak, jak by měly být. A v některých chvílích já jsem neposlušný žák ...*” Nyní se Kryštof sám stává „učitelem” dětí svých kolegů v zaměstnání a velmi jej naplňuje, jak říká, „*učit je ty jednotlivé věci a dávat jim vlastně takové ty první postoje, které mi k životu nějak přijdou, že patří*”.

Také Marián a Bohdan jsou ve svých profesích v pozicích mentorů. Marián působí jako pedagogicko-poradenský pracovník. Bohdan, jako zástupce primáře, se učí být „*přirozená autorita*” pro své kolegy/ně. Téma autority (ať zvenčí resp. jeho vlastní) se výrazně prolíná jeho vyprávěním.

Chlapectví. Toto téma jsem zaznamenal u dvou respondentů. U Adama a Bohdana se vyskytuje jakási hravá až rošťácká (slovy Bohdana „*pot'ouchlá*”) poloha jejich mužské

identity, která jako by patřila spíše k dospívajícímu chlapci. Tvoří určitou protiváhu či doplnění obrazu vyzrálé postavy mentora. Jako by pramen mládí udržoval živou dřev zralého stromu.

O tomto spojení zralosti a mladistvosti u muže hovoří Bohdan: „*A to si myslím, jako že cítím i u těch chlapů, jakoby těch... u toho třeba šéfa. Tam je taky hodně poťouchlosti v tom chlapství... v těch mužských pocitech.*“ „... člověk jako by, i když je potom daleko, tak pořád jako by vidí v sobě jakoby i to mladé pořád, co v něm ještě zůstává, vzpomíná na to, že to neopouští, tím, čím byl jakoby dřív. Že když jako, když má už ty zkušenosti, už je starý muž, pořád jako by má v sobě i tu paměť na to, jaký byl ve dvaceti a pořád si to v sobě udržuje...”

Například, když Adam hraje s muži fotbal, který nesnáší a neumí, bere to jako „*hec*“, legraci, hru zlehčuje, baví se. (Je zde i prvek sebeironie?) Nebo když flirtuje s dívkou: „... *zkouším, do jaké hranice vlastně já můžu zajít, a dovolí mně to samotnému zajít ta situace. Takže to je vlastně taková sranda, kdy to jako cíleně, cíleně ovládám.*”

Bohdan zaznamenává toto hravé mužství či nezvedené chlapectví u sebe i u jiných mužů. On sám je „uplatňuje” vedle již popsané „*hry na muže a ženu*” (viz téma Maskulinita - feminita výše), např. tehdy, když zabloudí na výletě a on přítele nakonec šťastně vyvede na správnou cestu. Tehdy, vypráví Bohdan, „... *cítím jakože, jako, že jsem to stejně i tak dokázal a že on jako by [to, že jej vyvedl] musí uznat, (...) ... to uznání jako jeho potom, že je tam trochu jakoby poťouchlosti.*” Ona „poťouchlost” spočívá podle Bohdana v tom, zjednodušeně řečeno, vystavit „protihráče” určité nejistotě, která jej „*naštve*”, aby se vzápětí vyjevilo, že o nic podstatného nešlo, a že „*ten chlap si ... jenom hrál*”.

Samostatnost / nezávislost. Praktické dovednosti. Marián a Adam použijí v souvislosti s procesem utváření mužské identity shodný obrat – „*postavit se na vlastní nohy*”. Osamostatnění se (od rodičů - pro Adama, Mariánovo sestěhování k partnerovi) či nezávislost lze chápat jako důležitý moment facilitující (mužskou) identitu. To dosvědčuje také Bohdan, když přílišnou péči matky uvádí coby příklad situací, které u něj pocit vlastní mužnosti devalvují.

Všichni respondenti vysoce oceňují (ať v obecné rovině jako žádoucí, u svých dědů a otců nebo u sebe samých) to, co označují jako *praktické dovednosti*, mohli bychom říci i dovednosti pro každodenní život: manuální zručnost (M, K), organizační schopnosti (V) či schopnost něco zajistit, zařídit (M, B).

I když se jedná o dostatečně rozlišená témata, zdá se, že by spolu mohla souviset, přičemž téma samostatnosti by mohlo být tématem širším, z části zahrnujícím zvládnutí praktických stránek života.

Dále respondenti jako osobnostní vlastnosti, se kterými si spojují maskulinitu, referují tyto charakteristiky: *sebejistota (A)*¹², *dominance (V)*, *agresivita (A, V)*, *vyšší odolnost vůči zátěži (M)*, *spolehlivost, logické uvažování, schopnost ovládat emoce, rozhodnost (K)*, *zodpovědnost a moudrost (B)*. Paleta je to velice pestrá a těžko mezi nimi najít společné téma. Můžeme však uvažovat o tom, že tyto charakteristiky vykazují **genderovou stereotypii**.

¹² Zkratky jmen respondentů: A - Adam, B - Bohdan, K - Kryštof, M - Marián, V - Vilém.

7 Diskuze

V současné době již nehovoříme o maskulinitě v singuláru, nýbrž o multiplicitě maskulinit. Vlastní definici mužství si vytváří jak skupiny, tak sami jedinci, byť v určitých mantinelech. Tato dvojí perspektiva je svým způsobem přítomna i v mém výzkumu, který jednak zachycuje individuální žitou zkušenost, jednak se syntézou těchto jedinečných světů pokouší re-konstruovat a interpretovat „společnou“ zkušenost účastníků resp. její sdílené aspekty.

V průřezových tématech bychom mohli první dvě témata (*maskulinita - feminita a tělo*) spojit spíše s první částí výzkumné otázky (jak gayové přemýšlí o mužství) a zbylá čtyři témata (*mentor, chlapectví, samostatnost / nezávislost a praktické dovednosti*) vázat více k druhé části výzkumné otázky (utváření mužské identity). Domnívám se, že druhá skupina témat představuje oblasti s potenciálem pro formování mužské identity. Oproti první kategorii témat (která může ve větší míře nést stereotypní přesvědčení a citová zranění a být tak odolnější „korekci“) se druhá jeví, obrazně řečeno, jako zpola otevřené „dveře“ - do prostoru za nimi je snazší vstoupit. Mohli bychom o ní uvažovat také jako o potřebách (těchto) mužů na cestě k nalezení vlastní identity. Při pročítání vyprávění těchto gay mužů si uvědomuji, jakkoli pro sebe maskulinitu uchopili, že je to důležitý fenomén v jejich životě. Jejich příběh, není jen o obtížích, ale slyším v něm vyprávění o silných stránkách jejich charakteru, přínosech pro jejich vztahy či porozumění světu, které se z nich zrodily.

Za přínos výzkumu považuji to, že z jiného úhlu pohledu, niterné perspektivy jedince, odkrývá témata či vzorce možná i širší zkušenosti mužů (zda pouze gayů či mužů nezávisle na sexuální orientaci by mohlo ukázat další bádání), které jsou také přínosem konstruktů maskulinity pro muže. Kultivaci těchto aspektů mužství se věnuje spíše populárně naučná literatura, na odborné úrovni fokusujeme stále ve větší míře negativní dopady maskulinity, což je z klinického hlediska jistě pochopitelné, ale (gay) mužům to nijak neprospívá.

Například Riggle et al. (2008) ve studii zaměřené na pozitivní aspekty gay a lesbické existence identifikují 3 domény a 11 témat (resp. 10 z nich se týká také gayů). Zastřešujícími oblastmi jsou: odhalení a sociální podpora; porozumění a empatie vůči sobě a druhým a osvobození se od sociálních definic a rolí. Deset oblastí týkajících se gayů pak: příslušnost ke skupině; vytvoření rodiny podle svých představ; posílení spojení s druhými;

působení jako pozitivní vzor; rozvíjení empatie a soucitu; autentické a čestné bytí; získání porozumění sobě samému a citu pro sebe; zapojení se do sociálního práva a aktivismus; osvobození se od genderově specifických rolí a prozkoumávání sexuality a vztahů. Autoři poukazují na důležitou roli provázejících odborníků, kterou mohou sehrát v podpoře silných stránek gayů a leseb a ve schopnosti svůj život smysluplně a ve spojení s druhými.

Podobně Sánchez et al. (2008) potvrzují některé výše uvedené gayi pozitivně vnímané vlivy maskulinity. V osobní sféře zejm. narušení tradiční představy mužství a pozitivní dopad na fitness, v oblasti vztahů na schopnost pečovat o druhého, porozumění komunikačním stylům, respektování osobní a sexuální autonomie.

Mnou realizovaný výzkum naráží na určité limity, kterých jsem si vědom. Zaprvé, limity ve vztahu k participantům.

Věkové rozpětí je poměrně úzké (26 až 43 let). Jistě by bylo přínosné porovnat zkušenosti mladších i vyzrálejších mužů, postihnout různá období dospělosti i stáří. Muž ve věku cca 45 let a později oslovený cca 50letý muž svoji účast odmítli. Pro jednoho z nich bylo toto téma spojeno s traumatickými prožitky. Získat jiné starší muže se mi nepodařilo.

Další limitující faktor ohledně respondentů spatřuji v tom, že soubor tvořili muži, se kterými se osobně znám. Naše vztahy jsou v rovině kamarádské. Předpokládal jsem tedy větší psychický komfort pro účastníky výzkumu a také vyšší míru otevřenost. Nicméně jeden z účastníků se v závěru rozhovoru svěřil, že náš vztah, resp. fakt, že se zná s mým partnerem, pro něj byla svým způsobem zdrojem nepohody. Ačkoli jsem se snažil maximálně ošetřit etickou stránku výzkumu a všichni byli na začátku interview ubezpečeni mj. o mé mlčenlivosti i o tom, že otázky, které nebudou chtít / nemohou zodpovědět, odpovídat nemusí, uvědomuji si, že vazba mezi námi mohla být pro některé z mužů diskomfortní a vést ke zkreslení výpovědí. Zároveň je třeba říci, že bližší vztah může být „zkratkou“ pro vybudování vzájemné důvěry mezi oběma stranami, a tím otevřenější komunikaci, kterou se mezi dvěma neznámými lidmi v omezeném čase nemusí podařit vytvořit. Přitom z hlediska zvolené výzkumné metody, IPA, je podle mého názoru tato komunikační intimita, „naladění se“ na druhého klíčové.

Rovněž lze diskutovat fakt, že v pěti mužů byly dvě partnerské dvojice. Zda může párové soužití nějakým způsobem ovlivnit výpověď jednotlivce (je třeba podotknout, že rozhovory probíhaly vždy jednotlivě, bez přítomnosti přítele či partnera dotazovaného), nejsem schopen zcela posoudit. Ledaže v dlouhodobém vztahu partneři mohou přejímat či s postupem času sdílet podobné hodnoty, životní filozofii apod. Nicméně i tehdy

zachycujeme jedinečnou zkušenost konkrétního jedince. Při transkripci rozhovorů jsem nenabyl dojmu, že by se odpovědi mužů z těchto párů nápadně blížily. Každý z dotyčných měl „své“ vlastní klíčové téma (*hot experience*) a i společná témata jimi byla, v souladu s fenomenologickým principem, zažita a interpretována diferentně.

Také velikost vzorku může být považována za nepostačující. Tento názor však nesdílím. Pro IPA je podstatná bohatost dat, jak o tom hovoří Smith, Flowers a Larkin (2009, in Řiháček et al., 2013). Pro studentské kvalifikační práce doporučují vzorek o třech až šesti respondentech. Domnívám se, že jednak různorodost osobní zkušenosti participantů, jednak detailní analýza nejprve jednotlivých případů a posléze analýza souhrnná počet účastníků plně vyváží.

Za druhé, je třeba připustit, že možným zdrojem zkreslení mohl být sám výzkumník. Je zřejmé, že zvolené téma vždy již implicitně zahrnuje životní zkušenost a filozofický rámec, které mohou být metrikou celého výzkumu. Uvědomuji si, že vůči některým tématům jsem pravděpodobně senzitivnější než k jiným. Z hlediska IPA však nejde o popření subjektivity interpreta, ale o zvědomění prekonceptí, které do procesu interpretace vstupují. Optimálním způsobem zvědomění by mohla být sebezkušenost v rámci psychoterapeutického výcviku. Tuto bohužel momentálně nemám. Pokusil jsem se o to tedy alespoň v rámci fenomenologické metody „uzávorkování“. A také díky intervizi ze strany své kamarádky jsem po dvou prvních interview, kdy jsem prožíval pochybnosti o „výtečnosti“ rozhovorů a tematickém zaměření své kvalifikační práce, byl schopen odložit svá očekávání a další rozhovory vést s větší mírou empatie.

Domnívám se, že tento výzkum otevírá možnosti, z pohledu (gay) mužů téměř až nutnost, zabývat se těmito otázkami: Jakým/i způsobem/y (gay) muži nalézají svoji mužskou identitu? Může mít, a případně jaké, přínosné důsledky konstrukt maskulinity pro (gay) muže? Jaké potřeby (gay) mužů maskulinita sytí, resp. jaké potřeby mají být nasyceny pro rozvoj mužské identity?

8 Závěry

Výsledky analýzy a interpretace dat ukazují, že homosexuální muži definují maskulinní vlastnosti ve vztahu k feminitě, k fyzickým charakteristikám a genderově stereotypně (spojují ji se *sebejistotou, rozhodností, dominancí, agresivitou, vyšší odolností vůči zátěži, zodpovědností, logickým úsudkem a schopností ovládat emoce*).

V oblasti osobní prožitkové zkušenosti s utvářením vlastní mužské identity byla identifikována společná témata postavy *mentora, chlapectví* (mladistvé mužské duše) a *autonomie* spojené s *praktickými dovednostmi*.

Tato zjištění podporují a uvedenými tématy rozšiřují pojetí maskulinity ze (škodlivého) sociálního konstruktů na fenomén s možným pozitivním impaktem na (gay) muže. Tato perspektiva se jeví obzvlášť důležitá z hlediska klinické praxe, kdy může být u některých (gay) mužů žádoucí zohlednit gender jako významný fenomén podílející se na formování jejich identity a ovlivňující životní spokojenost.

9 Souhrn

Předmětem předkládané bakalářské diplomové práce je definování maskulinity gay muži a jejich intrapsychická zkušenost s formováním mužské identity.

V teoretické části jsou nejprve definovány základní pojmy (pohlaví, jádrová pohlavní identita, gender, genderová identita a genderová role) a předloženy relevantní teorie utváření genderové identity.

Gender, jako tzv. sociální pohlaví, představuje sociální konstrukt ženství (feminity) a mužství (maskulinity). Genderová identita je tou částí vztahující se k genderu, se kterou se jedinec vnitřně ztotožňuje. Na rozdíl od genderové role, jako souboru zpravidla stereotypních představ a očekávání, s nimiž se ztotožňovat nemusí.

Vznikem genderové identity resp. odlišností rolí muže a ženy se zabývá několik teorií. Podle (a) biologických teorií genderu jsou rozdíly mezi ženami a muži vrozené, evolučně podmíněné; na základě odlišných reprodukčních schopností se rozvinulo odlišné chování a vlastnosti (Lippa, 2009). Podle (b) Freudovy psychoanalytické teorie chlapec ve falickém období vnímá matku jako předmět své touhy, což v něm vyvolává obavu z potrestání otcem (kastrační úzkost), a aby se zbavil této tenze, zříká se matky a přijímá jako identifikační vzor svého otce (Janošová, 2008). Teorie (c) sociálního učení považují genderové rozdíly za naučené v kontaktu s druhými lidmi (ibid.). (d) Kognitivně vývojové teorie dávají vytvoření genderové identity do souvislosti s kognitivními procesy. Mezi významné kognitivní teorie řadíme teorii Kohlbergovu a Bémové. Dle Kohlberga (Slaby & Frey, 1975), čím více si dítě upevňuje vědomí stálosti pohlaví, tím více aktivně vyhledává a napodobuje vzory svého pohlaví. Bémové teorie genderových schémat předpokládá dva okruhy kognitivních schémat vzájemně se ovlivňujících – jedno pro oba gendery, na jehož základě je diferencuje, druhé o svém pohlaví. Dítě je motivováno chovat se tak, aby genderové normy byly v souladu s jeho sebepojetím (Martin et. al., 2002). Pro (e) sociálně psychologické teorie je hlavní formující silou jedince společnost.

Dále je prezentován stručný přehled některých významných psychologických teorií maskulinity (Smiler, 2004). Raný pohled na maskulinitu vycházel z bipolárního pojetí maskulinity a feminity: mužskost a ženskost ležící na jedné ose se vzájemně vylučují. Od 70. let minulého století se prosazoval Bémové (1979, in Smiler, 2004) koncept androgynity jako zastoupení jak mužských tak ženských kvalit v jedinci současně. Brannon (1976, in Smiler, 2004; Badinterová, 2005) svou definicí čtyř ideologických imperativů

mužského chování poukázal na internalizaci genderových stereotypů muži. V 80. letech na něj navázal Pleck (1981, in Smiler, 2004) teorií konfliktu genderové role poukazující na negativní dopady genderové role na jedince. Tuto teorii rozvinul O'Neil (1981, 1982, in O'Neil et al., 1986). V 80. a 90. letech je maskulinita pojímána kontextuálně. Wade (1998, in Smiler, 2004) formuloval teorii utváření identity v závislosti na referenční skupině.

V části nazvané Hledání mužství jsou probírány různé aspekty mužské identity. Identitu lze definovat jako uvědomování si vlastní jedinečnosti (Hartl & Hartlová, 2015). Pohlavní a genderová identita jsou součástí celkové identity jedince (Smetáčková & Vlková, 2005).

V souvislosti s maskulinitou se hovoří o krizi mužství. Za zlomové bývá považováno období konce 19. století a začátku 20. století. Někteří autoři (např. Connellová, 1987, in Giddens, 2013) zpochybňují, že se jedná o globální krizi, nýbrž dochází k dílčím změnám, které mohou přinést mužům pozitivní změny. Badinterová (2005) hovoří o odchodu „tvrdého“ a „měkkého“ muže a zrození muže „usmířeného“. „Nová“ maskulinita je dle Holubové (2009, in Sváříčková Slabáková, 2012) kombinací tradičních (dosud s muži spojovaných) vlastností a citovosti.

Mužskou identitu rozvíjí cituplný vztah syna s otcem (Biller, 1982, in Corneau, 2012). Takový vztah u chlapce facilituje např. rozvoj sebeúcty, vytrvalost, sebezprosažení, samostatnost, snadnější zdolávání životních překážek, pozitivní vztah k sexualitě, minimalizuje rizikové chování nebo to, že se chlapec stane obětí šikany či násilí (Biddulph, 2011; Pašek, 2011; Corneau, 2012). Corneau (ibid.) hovoří o nejen fyzicky, ale především psychicky absentujícím otci a typech otcovství, které jsou pro syny zatěžující. Významnou, ale skrytou roli na vztah otce a syna má také matka. Vzhledem k úzkému spojení mezi matkami a syny, muži přejímají pohled matky na své otce, potažmo na mužství jako takové (Bly, 1999). Mnohdy dochází až v pozdní dospělosti syna k očištění otcovského komplexu a k nalezení vlastního pojetí mužství (Shapiro, 1985, in Corneau, 2012).

„Vrstevnost“ mužské psyché ilustrují Whitmont (1991) a Moore a Gillette (2001), kteří na základě Jungovy teorie archetypů předkládají čtveřice archetypálních podob maskulinity. Whitmont je pojmenovává Otec, Syn, Hrdina a Mudrc; Moore s Gillettem je označují jako Krále, Válečníka, Kouzelníka a Milovníka. Zjednodušeně řečeno lze archetyp Otce a Krále ztotožnit s částí mužské psychiky, která je autoritativní a ochranná, Hrdinu s volní složkou, Mudrce či Kouzelníka s intuicí, Syna a Milovníka s emocemi a potřebou být v kontaktu s okolním světem.

Gayové jsou vystaveni dvojímu tlaku. Čelí jak stereotypům mužství, tak některým genderovým očekáváním adresovaným ženám, např. ohledně fyzické atraktivity (Sánchez et al. 2009). Tyto vlivy se promítají do mnohých životních sfér. Např. bylo zjištěno, že internalizovaná homonegativita je signifikantně spojena s vyšší mírou depresivity a dystymie a negativně spojena s přijetím sexuální orientace, sexuálním zdravím a psychosexuální vyzrálostí (Rosser et al., 2008). Konflikt genderové role je spojen se sebeúctou a sebeúcta je přímo a nepřímo (prostřednictvím vyhýbavého copingu) spojena s psychologickým distresem (Szymanskiho et al., 2008). Ervin (2005) prokázal negativní dopad konfliktu genderové role a internalizované homonegativity např. v podobě omezené emocionality, osobní homonegativity, konfliktu mezi prací a rodinou. Sánchez et al. (2010) zjistili, že maskulinita je pro gaye důležitý konstrukt: mnoho gayů touží po vztahu s maskulinním partnerem; obecně chtějí být gayové mužnější; gayové, kteří mají potíže projevovat city vůči jiným mužům, prožívají svoji homosexualitu spíše negativně.

Kimmel (1989, in Badinterová, 2005) poukazuje na to, že pohled na muže je často redukován pouze na sociální roli, zkušenost mužů s vlastní mužností, je opomíjena. Cílem výzkumu proto bylo popsat žitou zkušenost gayů v souvislosti s maskulinitou. Výzkumné otázky zněly: 1. Jak gayové přemýšlí o mužství a 2. jakou mají zkušenost s utvářením své mužské identity.

Z hlediska metodologie byl zvolen kvalitativní přístup a metoda interpretativní fenomenologické analýzy. Data byla získána na základě individuálně vedených semistrukturovaných interview. Výběrový soubor byl vytvořen na základě záměrného výběru. Tvořilo jej 5 mužů, Čechů, ve věku od 26 do 43 let, s nejvyšším dosaženým vzděláním vysokoškolským resp. vyšším odborným, pocházejících z úplných primárních rodin (u dvou mužů se rodiče rozešli během jejich adolescence u jednoho v jeho dospělosti), žijící ve Zlínském kraji. Všichni muži byli zaměstnání. Účastníci žili v dlouholetých partnerských svazcích. V souboru byly zastoupeny dva partnerské páry. Data byla analyzována na základě deskriptivních a konceptuálních poznámek z doslovně přepsaných rozhovorů; poznámky byly buď sdružovány do témat a tematických okruhů nebo bylo použito přístupu identifikování významného prožitku (hot experience), kolem něhož pak byla sdružena ostatní témata resp. tematické okruhy. Data byla nejprve interpretována jednak podle jednotlivých participantů, jednak s ohledem na výzkumnou otázku byly identifikovány společné tematické oblasti účastníků.

V souvislosti s první výzkumnou otázkou (jak gayové přemýšlí o mužství), lze konstatovat, že oslovení gayové shodně definovali maskulinitu ve vztahu k (a) feminitě, k (b) fyzickým charakteristikám a (c) genderově stereotypně:

(a) Většina respondentů se ve svých úvahách o mužství určitým způsobem dotýkala tématu ženství. Jeden z mužů se proti těmto „umělým kategoriím“ ostře vymezoval. Někteří hovořili o tom, že jim feminita na mužích vadí, nebo je pro ně přijatelná jen určitá míra feminity. Jeden z mužů vnímal ve vztahu generované role jako umocnění vlastní maskulinity.

(b) Mužům se na fyzické rovině s maskulinitou pojily některé fyzické atributy - krátké vlasy, vousy „mohutná“ nebo „sportovní“ postava“, přičemž dva z nich reflektovali, že takovou postavou nedisponují a jeden označil svoji konstituci za feminní.

(c) Mužnost spojovali s osobnostními charakteristikami: sebejistota, rozhodnost, dominance, agresivita, vyšší odolnost vůči zátěži, zodpovědnost, logický úsudek a schopnost ovládat emoce.

Na druhou výzkumnou otázku (tj. v oblasti osobní prožitkové zkušenosti s utvářením vlastní mužské identity byla identifikována společná témata (d) postavy mentora, (e) chlapectví (mladistvé mužské duše) a (f) autonomie spojené s praktickými dovednostmi:

(d) Ve výpovědích respondentů se objevovala postava průvodce, důvěrníka, mentora (např. v podobě dědy, učitele, teologa, nadřízeného, partnera vrstevníka a současně nejbližšího přítele), jak způsobem „pasivním“, jako touha po takové postavě, tak „aktivně“, kdy se muži sami se začínali ujímat této role a získané vědomosti, dovednosti a zkušenosti delegovat dále.

(e) U dvou respondentů se objevila hravá poloha jejich mužské identity, která jako by patřila spíše k dospívajícímu chlapci. Podle mého názoru tento aspekt tvoří určitou protiváhu či doplnění obrazu vyzrálé postavy mentora.

(f) Osamostatnění se či nezávislost participantů chápali jako důležitý moment facilitující jejich (mužskou) identitu. Všichni respondenti vysoce oceňovali (ať u svých dědů a otců nebo u sebe samých) praktické dovednosti - manuální zručnost a organizační schopnosti.

Tato bakalářská diplomová práce prezentuje konstrukt maskulinity nikoli výlučně v kontextu jeho negativního působení na gaye, otevírá diskuzi nad jeho potencionálně přínosnými aspekty pro psychiku homosexuálních mužů. Zároveň poukazuje na potřebu vnímavosti vůči tomuto tématu v psychologickém poradenství resp. psychoterapii gayů.

Seznam použitých zdrojů a literatury

- Badinter, E. (2005). *XY: o mužské identitě*. Praha: Paseka.
- Biddulph, S. (2011). *Kniha o mužství*. Praha: Portál.
- Bly, R. (1999). *Železný Jan: kniha o mužích*. Praha: Argo.
- Corneau, G. (2012). *Chybějící otec, chybující syn: jak absence otce ovlivňuje utváření mužské identity*. Praha: Portál.
- Ervin, A. M. (2005). Male gender role conflict and internalized homonegativity: The impact on gay men's psychological well-being. *Dissertation abstracts international: Section B: The Sciences and engineering*, 65(7-B), 3704.
- Giddens, A. (2013). *Sociologie*. Praha: Argo.
- Hartl, P., & Hartlová, H. (2015). *Psychologický slovník* (Třetí, aktualizované vydání). Praha: Portál.
- Hendl, J. (2016). *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace* (Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání). Praha: Portál.
- Janošová, P. (2008). *Dívčí a chlapecká identita: vývoj a úskalí*. Praha: Grada.
- John Money. (2018). In *Wikipedia*. Získáno 15. ledna 2018 z https://en.wikipedia.org/wiki/John_Money
- Jung, C. G. (2017). *Aspekty mužství*. Praha: Portál.
- Lippa, R. A. (2009). *Pohlaví: příroda a výchova*. Praha: Academia.
- Martin, C. L., Ruble, D. N., & Szkrybalo, J. (2002). Cognitive theories of early gender development. *Psychological bulletin*, 128(6), 903-933. doi:10.1037/0033-2909.128.6.903
- Miovský, M. (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing.
- Moore, R. L., & Gillette, D. (2001). *Král, válečník, kouzelník, milovník: čtyři mužské archetypy*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- O'Neil, J. M., Helms, B. J., Gable, R. K., David, L., & Wrightsman, L. S. (1986). Gender-role conflict scale: College men's fear of femininity. *Sex roles*, 14(5-6), 335-350. doi:10.1007/BF00287583
- Online Etymology Dictionary*. (2018). Získáno z <https://www.etymonline.com/>
- Pašek, P. (2011). *Význam mužských vzorů v dospívání: příspěvek k mužské psychologii*. (Nepublikovaná diplomová práce). Univerzita Karlova v Praze.
- Plháková, A. (2004). *Učebnice obecné psychologie*. Praha: Academia.
- Poněšický, J. (2004). *Fenomén ženství a mužství: psychologie ženy a muže, rozdíly a vztahy* (2. vyd). Praha: Triton.
- Renzetti, C. M., & Curran, D. J. (2003). *Ženy, muži a společnost*. Praha: Karolinum.

- Riggle, E. B., Whitman, J. S., Olson, A., Rostosky, S. S., & Strong, S. (2008). The positive aspects of being a lesbian or gay man. *Professional psychology: Research and practice*, 39(2), 210-217. doi:10.1037/0735-7028.39.2.210
- Riggle, E. D. B., Whitman, J. S., Olson, A., Rostosky, S. S., & Strong, S. (2008). The positive aspects of being a lesbian or gay man. *Professional psychology: Research and practice*, 39, 210–217. doi:10.1037/0735-7028.39.2.210
- Rosser, B. S., Bockting, W. O., Ross, M. W., Miner, M. H., & Coleman, E. (2008). The relationship between homosexuality, internalized homo-negativity, and mental health in men who have sex with men. *Journal of homosexuality*, 55(2), 185-203. doi:10.1080/00918360802129394
- Řiháček, T., Čermák, I., Hytych, R. et al. (2013). *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno: Masarykova univerzita v Brně.
- Sánchez, F. J., Greenberg, S. T., Liu, W. M., & Vilain, E. (2009). Reported effects of masculine ideals on gay men. *Psychology of men & masculinity*, 10(1), 73-87. doi:10.1037/a0013513
- Sánchez, F. J., Westefeld, J. S., Liu, W. M., & Vilain, E. (2010). Masculine gender role conflict and negative feelings about being gay. *Professional psychology: Research and practice*, 41(2), 104-111. doi:10.1037/a0015805
- Schwartzberg, S., & Rosenberg, L. G. (1998). Being gay and being male: Psychotherapy with gay and bisexual men. In W. S. Pollack & R. F. Levant (Eds.), *New psychotherapy for men* (pp. 259-281). Hoboken, NJ, US: John Wiley & Sons Inc.
- Slaby, R. G., & Frey, K. S. (1975). Development of gender constancy and selective attention to same-sex models. *Child development*, 46(4), 849-856. doi:10.2307/1128389
- Sloboda, Z. (2016). *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta.
- Smetáčková, I., & Vlková, K. (2006). *Gender ve škole: příručka pro vyučující předmětů občanská výchova, občanská nauka a základy společenských věd na základních a středních školách*. Praha: Otevřená společnost.
- Smiler, A. P. (2004). Thirty years after the discovery of gender: Psychological concepts and measures of masculinity. *Sex roles*, 50(1-2), 15-26. doi:10.1023/B:SERS.0000011069.02279.4c
- Smith, J. A., Flowers, P. and Larkin M. (2009). *Interpretative phenomenological analysis*. London: Sage.
- Smolík, P. (2002). *Duševní a behaviorální poruchy: průvodce klasifikací, nástin nozologie, diagnostika* (2. rev. vyd). Praha: Maxdorf.
- Steele, C. M. (1997). A threat in the air: How stereotypes shape intellectual identity and performance. *American psychologist*, 52(6), 613-629. doi:10.1037/0003-066X.52.6.613
- Sváříčková Slabáková, R. (Ed.). (2012). *Konstrukce maskulinní identity v minulosti a současnosti: koncepty, metody, perspektivy*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny.

Szymanski, D. M., & Carr, E. R. (2008). The roles of gender role conflict and internalized heterosexism in gay and bisexual men's psychological distress: Testing two mediation models. *Psychology of men & masculinity*, 9(1), 40-54. doi:10.1037/1524-9220.9.1.40

Whitmont, E. C. (1991). *The symbolic quest: Basic concepts of analytical psychology*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.

Příloha 1: Abstrakt bakalářské diplomové práce

ABSTRAKT BAKALÁŘSKÉ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Název práce: *Jak gayové přemýšlí o mužství a jakou mají zkušenost s utvářením své mužské identity*

Autor práce: Jan Franc, DiS.

Vedoucí práce: PhDr. Olga Pechová, Ph.D.

Počet stran a znaků: 60 stran, 124 813 znaků

Počet příloh: 4

Počet titulů použité literatury: 38

Abstrakt: Konstrukt maskulinity se významně odráží v životě gayů (např. Ervin, 2005). Cílem výzkumu bylo popsat zkušenost gayů s maskulinitou. Výzkumné otázky zněly: 1. Jak gayové přemýšlí o mužství a 2. jakou mají zkušenost s utvářením své mužské identity. Metodologicky byl zvolen kvalitativní přístup a metoda IPA. Výběrový soubor tvořilo 5 sebeidentifikujících se gay mužů, Čechů, ve věku 26 až 43 let, s VŠ a VOŠ vzděláním, žijících v partnerském vztahu. Data byla získána pomocí individuálně vedených semistrukturovaných interview a analyzována na základě deskriptivních a konceptuálních poznámek z doslovně přepsaných rozhovorů. Interpretována byla podle jednotlivých participantů i z hlediska sdílených témat. Participantů definovali maskulinitu ve vztahu k feminitě, k fyzickým charakteristikám a genderově stereotypně (spojovali ji se sebejistotou, rozhodností, dominancí, agresivitou, větší odolností vůči zátěži, zodpovědností, logickým úsudkem a schopností ovládat emoce). V oblasti osobní prožitkové zkušenosti s utvářením vlastní mužské identity byla identifikována společná témata postavy mentora, chlapectví (mladistvé mužské duše) a autonomie spojené s praktickými dovednostmi.

Klíčová slova: gay, maskulinita, gender, IPA.

ABSTRACT OF BACHELOR THESIS

Title: *How do gay men think about masculinity and how do they experience forming their male identity*

Author: Jan Franc, DiS.

Supervisor: PhDr. Olga Pechová, Ph.D.

Number of pages and characters: 60 pages, 124 813 characters

Number of appendices: 4

Number of references: 38

Abstract: The masculinity construct has an important impact on the lives of gay men (e.g, Ervin, 2005). The aim of the research was to describe the experience of gay men with masculinity. Research questions were: 1. How do gay men think about masculinity and 2. how do they experience forming their male identity. The qualitative approach and IPA method were used. The sample consisted of 5 self-identified czech gays in the age of 26 to 43 highly educated (one conservatory graduate) living in long-lasting relationships. Data obtained using semi-structural interviews were analysed based on descriptive and conceptual notes of those verbatim transcribed interviews. There were interpreted both individual cases and shared themes. Participants defined masculinity in relation to femininity, physical characteristics and gender-stereotyped (they associated it with self-confidence, resoluteness, dominance, aggression, higher resilience to burden, responsibility, logical judgment and emotional self-control). Shared themes related to the personal experience with the forming of their male identity were: mentor, boyhood (youthful male soul) and autonomy associated with practical skills.

Key words: gay, masculinity, gender, IPA

Příloha 2: Informovaný souhlas s účastí na výzkumu v rámci diplomové práce

Název práce: *Jak gayové přemýšlí o mužství a jakou mají zkušenost s utvářením své mužské identity*

Autor práce: Jan Franc, DiS.

Vedoucí práce: PhDr. Olga Pechová, Ph.D.

Termín realizace: 09 - 12/2017

Místo realizace: v místě bydliště účastníka

Prohlašuji, že jsem byl/a seznámen/a s podmínkami účasti na výzkumu

„*Jak gayové přemýšlí o mužství a jakou mají zkušenost s utvářením své mužské identity*“ a že se jej chci dobrovolně zúčastnit.

Beru na vědomí, že údaje poskytnuté pro účely tohoto výzkumu jsou anonymní a nebudou použity jinak, než k interpretaci výsledku v rámci diplomové práce.

Rovněž беру на vědomí, že mohu z výzkumu kdykoli, podle svého vlastního uvážení, vystoupit.

Dne

Jméno a příjmení

Podpis

Příloha 3: Sebereflexe

V rámci sebereflexe jsem se pokusil zvědomit některé své názory, postoje, životní zkušenosti atd. ve vztahu k předmětu své diplomové práce s pomocí myšlenkové mapy. Z ní se postupně vynořovaly: postava vlastního otce a postavy dalších mužů v rodině i mimo ni, pohled na otce resp. mužství ovlivněný babičkou a matkou, pochybnosti o mužství, potřeba přijetí a sdílení jinými muži ad.

K úvahám nad maskulinitou a jejím formováním u gayů byl vztah k mému otci. Otcí, kterého jsem prožíval jako psychicky chybějícího. Můj pohled na něj se s věkem proměňuje a rozšiřuje (snad k větší shovívavosti a v lecčem i k porozumění), ale jako dítě jsem ho vnímal jako člověka velmi přísného, s vysokými nároky na sestřiny a mé výsledky ve škole, který neuměl projevit lásku ke svým dětem něžným způsobem a nešel nikdy pro ránu daleko. Ztotožnit se se vzorem mužství představovaným svým otcem bylo pro mě, jako kluka, který tíhnul spíš ke kreslení, přírodě a raději než v dílně trávil čas s babičkou v kuchyni, nemožné. A ani jiní muži v mé rodině (ovládání alkoholem nebo pod vládou svých žen) nebyly vzory, které by lákaly k nápodobě. Až nyní si v podstatě uvědomuji, jak tyto ženy, zejm. moje babička a matka, ne snad toliko slovy, ale postojem a chováním ke svým manželům, synům a zeťům, spoluvytvářely mé vnímání mužství.

Zosobněním mužnosti pro mě byli, co si pamatuji, suplující učitel na základní škole nebo laborant v nemocnici na civilní službě, kteří pro mě byli atraktivní i fyzicky. Pokud bych měl pojmenovat, v čem pro mě ona přitažlivost spočívá, je to zřejmě vyvážený poměr přirozené sebedůvěry a citlivosti.

Ona správná míra sebedůvěry a sebeprosazení na jedné straně a empatie a přizpůsobivosti na straně druhé jsou tím, co u mě občas vyvolává pochybnosti ohledně dostatečnosti mé vlastní mužnosti. Musím říci, že moje spíše „naslouchající“ profese sociálního pracovníka a někdy přílišná péče o druhé nebo o domácnost, ve mně pocit, kterých bych označil za mužnost, nepodporují. „Mužně“ jsem se cítil například v těch okamžicích života, kdy jsem navzdory strachu riskoval nebo se postavil za jiného.

Bohužel jsem nikdy nezažil něco jako vědomí mužské přináležitosti či sounáležitosti, tj. nejenom rozumové uvědomění si, ale i jaksi bytostné zakoušení spojení s jinými muži. To, co mnozí heterosexuální muži zažívají při kolektivním sportu nebo v hospodě. (Většina gayů, včetně mě, půjde spíš do divadla a do kavárny.) Ale vážně - mezi heterosexuálními muži jsem se povětšinou cítil tak nějak nepatřičně. Částečně z obavy z odhalení své citlivosti (a potažmo orientace), která by mohla být nepochopena či odsouzena. Jsou období, kdy mi tento druh „mužského“ sdílení chybí.

Příloha 4: Přepis rozhovoru (Marián)

ř.	JF	partic.	pozn.
1	<i>Rád bych se Vás zeptal, jaké vlastnosti, schopnosti nebo dovednosti, mužské</i>		
5..	<i>vlastnosti, schopnosti, dovednosti, se Vám líbí.</i>	Jako na mně, na partnerovi nebo všeobecně?	
	<i>Všeobecně.</i>		
10		Všeobecně... Jako já si myslím, že ty schopnosti nejsou jako nutně, nutně determinované pohlavím , ale myslím si, že jako je dobré, když ten chlap je jako schopný manuálně .	schopnosti nedeterminované pohlavím
		Ale taky to podle mě není jako pravidlo. Takže jako ale mně se to líbí, ale protože já sám to neumím. Jo, takže mně se to líbí, já to obdivuju. Svým způsobem, že je schopný jakoby manuálně a... Vlastnosti povahové třeba se tam počítají?	
	<i>Cokoli. Vlastnosti, schopnosti, dovednosti. Co se Vám váže k mužství, jo.</i>		
20		Jo, co se mně váže k mužství. Tak určitě je to manuální činnost . Svým způsobem jako kdyby i ten chlap je schopnější se o sebe postarat materiálně a finančně , v porovnání třeba se ženskýma samoživitelkama a tak různě. A co se mi ještě váže k mužství... To je taková jako těžká otázka. Přemýšlím... I se mně váže k mužství, že ty chlapi zvládají líp krizové situace , jakoby emočně náročné jako, psychickou zátěž líp zvládají - tak. No, takže asi tak.	manuální zručnost postarat se - materiálně, finančně vyšší odolnost vůči stresu
30	<i>Dobře.</i>	Na toto neumím podrobně... Ještě to promyslím.	
	<i>Ta otázka vlastně, která na to navazuje, ta první, je jakoby dost podobná, jo. Co pro Vás osobně znamená mužství nebo mužnost nebo mužskost?</i>		
40		Hm. Jakože nejvýraznější znak té maskulinity pro mě, který je?	
	<i>Nemusí být jeden. Samozřejmě můžete říct jeden, můžete jich říct víc. Záleží na Vás.</i>		
		Tak když to vezmu vzhledově , tak určitě pro mě jsou to jako kdyby krátké vlasy . Pro mě není úplně akceptovatelné , že chlap má dlouhé vlasy. Je úplně jedno, jestli je heterosexuální, homosexuální, bisexuální, to já jako vůbec neřeším. Takže krátké vlasy , to je pro mě mužskost. Určitě fousy jsou pro mě mužskost. A taková ta jako mohutná postava , třeba v porovnání jako se mnou, kterou já nemám. /směje se/ A to je pro mě mužskost určitě. A pak taková ta tvrdší jako kdyby povaha, na zvládnání té psychické zátěže .	krátké vlasy vousy mohutná postava
50		Na druhou stranu to, že někdo působí, že zvládá psychickou	tvrdší = odolnější

<p>60</p>	<p><i>Dobře. Napadá Vás ještě něco k tomu? Nebo takto stačí Vám to?</i></p>	<p>zátěž, nemusí tak nutně být. Viz ty /partnerovi/ sny a tak dále. To znamená, že ta zátěž je zvládnutá, ale je v podstatě potlačena, řeší se v těch snech a v různých těch jiných procesech vědomí, takže... Ale jo, pro mě je to jako tolerance k psychické zátěži jako kdyby větší.</p>	
<p>70</p>	<p><i>Já možná... proč jsem zvolil tu otázku předtím. Protože dva rozhovory, co byly před Váma, tak kluci se nedokázali s tou první otázkou jako poprat, jo - co pro Vás znamená mužství nebo mužskost. A oni nevěděli. Nebo nevěděli, prostě...</i></p>	<p>Přemýšlím, no. Jako, to je pro mě jako asi...</p>	
<p>80</p>	<p><i>Dobře, dobře.</i></p>	<p>Hm. Víte co, já teďka mám problém na ty otázky odpovídat tím, že u mě se to stírá tím, že my už jsme třeba měli na výšce předmět o genderu dvousemestrální, takže já už vnímám obrat té společnosti a já osobně se neztotožňuju s tím pohledem, že existují typicky mužské a typicky ženské vlastnosti, a chápu, že existují určité jako vlastnosti, které ta společnost očekává a zároveň mám o tom nějaké informace, že vím, že mužské vlastnosti na ženách se přijímají líp než ženské vlastnosti na mužích, a jsou na to průzkumy a tak dále, a mě to ovlivňuje. Takže jako... Ale říkám, za mě jsou to ty vousy, ta jako mohutná postava, zvládnání lepší té zátěže, manuální zručnost. A dál si myslím jako specifitější věci já asi jako neumím jako uvést.</p>	<p>neexistují typicky mužské/ženské vlastnosti</p>
<p>90</p>	<p><i>Aha. Můžete to nějak rozvést to „nevedu standardní život“?</i></p>	<p>Tím asi, že i já sám nevedu jako standardní život, tak asi na to neumím standardně odpovědět.</p>	<p>nevedu standardní život</p>
<p>100</p>	<p><i>Hm. hm. Čili tohle je to nestandardně?</i></p>	<p>Jakože já nedělám to, co společnost očekává. Já dělám to, co já jako chci. A vidím, že ta společnost na to mnohdy jako reaguje zvláštně. Hm. Jakože, že třeba si všichni stěžují, že mají nízkou mzdu, já řeknu, že mně ta mzda stačí a oni mi řeknou: ale ty nemáš dítě. A já řeknu: ale no, nemám, ale to je váš problém. Ty lidi absolutně neví, jak na to mají reagovat.</p>	<p>= nenaplnuju očekávání společn. reagují zvláštně</p>
<p>110</p>	<p><i>Klidně můžete další příklad, jestli chcete.</i></p>	<p>Hm, třeba, no. Jakože nemám problém dělat věci jinak. Ostatně já mám tři psy doma, protože je chci mít doma. To souvisí i s dalšíma jako věcmi.</p>	
<p></p>	<p><i>Dobře. Za mě to stačí.</i></p>	<p>No, takhle jako.</p>	
<p></p>	<p><i>Jaké jste měl v dětství</i></p>	<p>Hm.</p>	

<p>120</p>	<p><i>a dospívání mužské vzory?</i></p>	<p>No, tak to já ani nevím, jestli jsem mužské vzory nějaké měl. Tak to si nevzpomínám. To neumím popsat. Nevím... Určitě to ale nebyl můj otec. To jako rozhodně ne. Děda možná, děda můj byl takový jako hodný, jako zručný a on jezdil jako kamionem a vždycky přijel a něco přivezl. A byl to pro mě děda ten takový jako, na kterého jsem se těšil a který pro mě udělal jako všechno. Takže jako, asi to byl ten děda.</p>	<p>nevím, měl jsem m. vzory? určitě ne otec děda - hodný, zručný</p>
<p>130</p>	<p><i>Hm. Možná ten výraz jako „mužské vzory“ je příliš jako silný, jo. Možná, když se Vám jako vybaví... když si projdete muže, kteří se Vám líbili nebo kteří Vás jako provázeli v tom životě - i takto by se to dalo pojmut -, kteří nějakým způsobem jako byli pro Vás, já nevím, jestli vzorem, ale jako nějak Vás oslovili.</i></p>	<p>Hm. Tím, že já jsem ve společnosti jako těch mužů asi moc času netrávil, tak jako vzpomínám jenom na toho dědu. Jinak mě nenapadá nikdo, kdo by mě jako... Z učitelů určitě nikdo, protože jednak ve školství je většina žen a učitelé, co jsme měli, tak tak dobří nebyli. Nevzpomínám ani jednoho, který by byl dobrý. A to není jenom můj jako ... byl to názor i těch spolužáků. Není to, že já bych měl problém s tím, že mě učí chlap a všechny učitelky byly výborné. Vůbec ne. Vzpomínám jako učitele... to asi ne. Nevím, na střední škole jako... Nevím. Dědu jako.</p>	<p>ne společnost mužů</p>
<p>140</p>	<p><i>Hm. Ať to netaháme z paty. Jasně. Jo. Tak třetí otázka je taková jako otevřenější a je to na Vás, jak se jí chopíte. Povězte mi o svém otci.</i></p>	<p>No, takže můj vztah k otci je jako narušený, ale není narušený absolutně tím, že on by měl problém s tím, že jako já jsem jinak orientovaný. To není. Ten vztah je absolutně narušený tím, že v dětství jako kdyby jsem já nevnímal, do jaké míry on se o nás stará nebo nestará a tak dále, ale zpětně vidím, že nepomáhal té matce tolik, co jako měl. Potom on začal pracovat v Čechách, to znamená, že byl doma víkendově. Potom nastal veliký zlom asi v mojí osmé nebo deváté třídě, což bylo kolem těch patnácti. A to jsme se s našima už kolem těch patnácti tak nějak otevřeně jako bavili, že asi budu na kluky a blablbla, jim to bylo jedno, tak to mě překvapilo, jako všichni: a to máš dobré, a to máš supr, a nemáš s nima žádný problém, a to není standardní a já: ano, dobře, výborné... no, abych se k tomu vrátil. Tak... a on už nějakou dobu v těch Čechách pobýval a tak, a vydělával dost peněz, tak byli jsme na tom nějak ekonomicky a tak, a pak si tam našel právě paní a to se</p>	<p>vztah k otci narušený</p> <p>zpětně - o. nepomáhal matce veliký zlom (15)</p>
<p>150</p>	<p>160</p>	<p>170</p>	

180		nějakou dobu táhlo, a pak se to otevřelo a od té doby se ta kauza jako kdyby táhne, a ztratil práci a nedělal doma to, co já bych si představoval, že by měl. A tím, jak se to narušilo a mamince se rozjely jakoby ty zdravotní problémy, tak já jsem byl nucený jako kdyby převzít tu roli v těch věcech, na které já jsem stačil a začali jsme to s tou maminkou řešit spolu. Takže jako já s ním vztah mám, ale není dobrý, ale je ovlivněný ne tou sexuální orientací, je ovlivněný tady tím incidentem, a vím, že už to jako by nikdy... Následek je to pro mě veliký, protože když třeba teďka se mě lidi ptají rozvádějící se a tak, tak všem odpovím, že si mají pořizovat děti třeba do vztahu, který funguje na sto pět procent. Že prostě si to musí rozmyslet a tak a oni řeknou: to nejde. Já vím, že to nejde. Ale pro mě je to extrémně silný zážitek a teďka, když si to promítnu, tak ten vztah je jednak narušený tím stěhováním mým, že spolu nežijeme, sestra teďka s ním znova žije. A vidím, že sestře se narodil syn, respektive můj synovec, jeho vnuk, a vidím, že ten vztah je intenzivnější. A teďka jsem nad tím právě přemýšlel v souvislosti s tady tím rozhovorem, jestli je to jako by tím, že ta sestra mu zplodila toho vnuka a já ne, nebo jestli je to tím odcizením, jakože já mu dávám najevo, že pochybil, i často třeba, i hůř, než bych měl, takovým jako jadrnějším způsobem, a nebo s čím to vlastně souvisí.	otevřelo - od té doby táhne nucen převzít roli otce incident následek veliký (dosud?) extrémně silný zážitek nežijeme společně nezplodil jsem vnuka (x sestra) dávám najevo, že pochybil
200	<i>A co Vy si o tom myslíte?</i>	Nevím. Já jako... mě to natolik jako ničilo, a různé jako somatizace a bolesti zad, že už to neřeším. Já jsem jako omezil kontakt s ním, jako s rodičem se vídám nebo tak, ale ne tak intenzivně jak dřív a... Takže těžko říct, jestli je to tím, že já mu nezplodím toho vnuka, nebo jestli je to přirozeným vývojem. Zas ta sestra ho potřebuje na hlídání dítěte, protože dělá vysokou školu, takže se k němu možná musí chovat líp než já, aniž by chtěla. Ale já jako mu řeknu, v čem pochybil a nemám problém o tom otevřeně mluvit, zatímco ona o tom mluvit nechce... Takže ten vztah je narušený hodně, no.	ničilo mě to somatizace vnuk vs. přirozený vývoj
210	<i>A v současnosti jakoby třeba komunikace mezi vámi nebo takto vypadá...</i>	No, jako je taková jako... jako je, ale není určitě intenzivní. O věcech, o kterých potřebujem, si to vykomunikujeme nebo tak, ale není mně to příjemné jako ty rodinné vazby současně. A to trvá třeba osm deset let, takže o to je to jako... Ne, že by se to stupňovalo, ale je to situace, která se jak kdyby neřeší, a měla by, a vlastně ani nemá jako v podstatě teďka řešení. Teďka je to nepříjemné.	co potřebujeme, vykomunikujeme nepříjemné nemá (teď) řešení
220	<i>Jenom, abych tomu rozuměl, Vaši rodiče se rozvedli nebo...</i>	Ne. Právě se nerozvedli a to je ten problém, no.	rozvod rodičů
230	<i>Aha, aha. A ten vztah s tou ženou teda už tam, jestli se takto můžu zeptat...</i>	Ne, ne, ne, ten není. Ale ten ovlivnil absolutně fungování celé rodiny a jako moje studování na vysoké škole a jako	ovlivnilo absolutně

<p>240</p>	<p><i>V čem jsou pro Vás ty následky?</i></p>	<p>odjezdy do Prahy a jako psychologické rozhovory na telefonu. Bylo to jako nepříjemné. A ty následky tam byly, budou a jsou.</p> <p>No, tak jako, že třeba vím, že jako musím těm rodičům teďka pomáhat, a vím, že když se jí, mamce, vysere auto nebo něco, že to musím řešit já, musí to řešit potažmo /partner/, protože pro tatínka je všechno dobré. A tam jsou brzdy ohoblované tak, že kdyby jednou... už teďka špatně zabrzdila /?/. Určité věci jsou na tom autě furt dobré, dobré, ale asi kotouče a destičky by měly být v pořádku, když v tom autě jezdí malé dítě... nebo kdokoli. No a je to furt takové jakože... Mně vadí, že on je nezodpovědný, no, vůči tady těm funkčním věcem. A myslím si, že to mám spojené s tím jako, že to by třeba ta ženská mohla mít zajištěné, chod toho domu a opravy toho domu a fungování toho auta minimálně. Mimo jiné další věci. A řeším je pak potažmo já.</p>	<p>rodinu, studia</p> <p>následky byly, jsou, budou (trvá)</p> <p>řeším já/partner</p>
<p>250</p>	<p><i>Čili součástí toho, nevím, nechci to vnucovat, ale jestli tomu dobře rozumím, součástí toho Vašeho pojetí třeba muže nebo mužství nebo otce je to, postarat se o tu ženu, o tu matku.</i></p>	<p>No určitě.</p> <p>Hm, hm, určitě, no.</p> <p>Hm.</p>	<p>vadí o.</p> <p>nezodpovědnost/neangažovanost/neúčast muž se má postarat (o ženu/partnera)</p>
<p>260</p>	<p><i>Zabezpečit ji nějak.</i></p> <p><i>Aby to fungovalo.</i></p>	<p>Hm. Tak první předěl, první předěl si myslím, že je nějaký první vážnější vztah. To je určitě jako z chlapce muž. První sexuální styk, určitě z chlapce muž. A pak asi sňatek, stěhování, bydlení. To jsou takové, takhle to jde jako po sobě, tak se podle mě stává z chlapce muž. A někteří zůstanou chlapci jako nadosmrti. Třeba /partnerův/ bratr, který bydlí stále s maminkou a je svobodný, bezdětný. Jako u někoho to neproběhne.</p>	<p>první vztah</p> <p>první sex</p> <p>sňatek - stěhování - bydlení</p>
<p>270</p>	<p><i>Dobře. Tak... Čtvrtá otázka: Jak se podle Vašeho názoru stává z chlapce muž a jak jste to prožíval Vy?</i></p>	<p>Hm. Tak první předěl, první předěl si myslím, že je nějaký první vážnější vztah. To je určitě jako z chlapce muž. První sexuální styk, určitě z chlapce muž. A pak asi sňatek, stěhování, bydlení. To jsou takové, takhle to jde jako po sobě, tak se podle mě stává z chlapce muž. A někteří zůstanou chlapci jako nadosmrti. Třeba /partnerův/ bratr, který bydlí stále s maminkou a je svobodný, bezdětný. Jako u někoho to neproběhne.</p>	<p>první vztah</p> <p>první sex</p> <p>sňatek - stěhování - bydlení</p>
<p>280</p>	<p><i>A můžu se zeptat, jak u Vás ten přerod jako by probíhal a nebo, jak Vy jste to vnímal?</i></p>	<p>No, jako já jsem to nevnímal. Tím, že já jsem musel suplovat jako toho tatínka v mnohých věcech a zařizovat spoustu věcí, když jsem přijel v pátek z Prahy, tak jako... Já jsem na to stěhování jako byl připravený, ale ty vztahy se vyvíjely. Ten vztah první a..., ne, že bych jich měl sto padesát, vážnější jsem měl dejme tomu dva nebo tři, přičemž toto je ten třetí, tak to jako určitě ty vztahy se vyvíjí. Takže jako... to bydlení, tam je to bydlení to zásadní jak kdyby jako. Ale tak to nesouvisí úplně jako, to si myslím, že je vývoj jako takový, že to není asi z chlapce muž.</p>	<p>nebyl čas to vnímat, suploval o.</p> <p>(společné) bydlení</p> <p>zásadní obecně</p>

<p>300</p>	<p><i>A dá se říct, že je teda v něčem, něco, co jako by z toho kluka udělá toho chlapa nebo muže nebo... nebo myslíte, že ne? Nevím, ptám se.</i></p>	<p>To si myslím, že teda možná jako bych zmínil ten sexuální styk první, ale nemyslím si, že to je zásadní. To je takové jako už, už... už ta sémantika těch slov. Jo, někdo použije chlapec a někdo použije muž a někdo vypadá jak chlapec do šedesáti a působí tak jemně a to... a druhý je muž už od dvaceti, protože... To možná souvisí s tou maskulinitou, jo, že někdy se použije chlapec, někdy se použije muž. Chlapec se používá jako u dětí nebo u mladších a muž u starších ale není to podmínka... Si myslím, jako.</p>	<p>muž - slova vs. realita</p>
<p>310</p>	<p><i>Dobře. Vzpomenete si na nějakou událost ve Vašem životě nebo moment, kdy jste výrazně prožíval svoji mužnost nebo mužskost.</i></p>	<p>No, vzhledem k tomu, že ve mně spousta těch maskulinních vlastností absentuje, tak jako... Nevím, možná když jsem jako v práci radil těm rodičům, tak to byla už taková ta poloha toho otce, která vlastně nikdy nenastane. Ale to nevím, jestli je jako vyložene mužskost. Asi že jsem teda jako, že jsme byli dobrý, když jsem ještě pracoval v té mateřské škole, jsme byli dobry vzor pro ty jako děti, jako že měly ten protiklad. Tak tam jako si myslím, že tam byla vidět ta ženskost a mužskost, jak ty děti měly obojí vzor. I když ten vzor v mém případě byl asi mírně posunutý. Asi já jsem něco jiného než doma jejich tatínek. Ale jako jo, tam bych viděl ten rozdíl, ten protiklad. Tak tam asi.</p>	<p>u mě maskul. absentuje</p>
<p>320</p>	<p><i>Hm, hm. Otázka směřovala jakoby na Váš prožitek toho, jestli nějaký jako subjektivní jako moment, kdy to tak výrazně bylo. Ale tak to jste asi odpověděl, že jo... v té školce, kdy jste radil těm rodičům.</i></p>	<p>Čili je jasné, že jsem jim jako radil věci jiné, než třeba ta kolegyně, že na to měla trochu jiný pohled ... !?/</p>	<p>rádce - poloha otce</p> <p>vzor dětem</p>
<p>330</p>	<p><i>A dokážete to srovnat, třeba v čem byl ten Váš pohled jiný než té kolegyně?</i></p>	<p>No, já si myslím, že já mám na to takový možná pragmatictější přístup k tomu ke všemu.</p>	<p>u mě vzor posunutý</p>
<p>340</p>	<p><i>Šestá otázka: Co Vás posiluje, utvrzuje nebo podporuje v pocitu mužnosti, případně pocit mužnosti devaluje?</i></p>	<p></p>	<p>pragmatický přístup (muž)</p>

<p>360</p> <p>370</p> <p>380</p> <p>390</p>	<p>Takže nepříjemný pocit. Jo.</p>	<p>No, já jsem měl takové jako kdyby období, kdy jsem si říkal, že jako ve mně ta mužnost je málo, že mně to bude dělat v životě problém. A postupně jsou takové období, kdy mě to jako komplikovalo život, nikdo na to neupozorňoval, komplikovalo život a tak dále. A teďka nedávno jsem si myslel, že už jako ta společnost to jako kdyby neřeší, a že teda to nebudu řešit ani já, a už jsem se cítil i já sám vnitřně... ta identita moje mužská nebyla tak narušena tím, že ty vybrané maskulinní vlastností jako kdyby absentují. A teďka jsem nastoupil do té nové práce a to pro mě byla zarážející zkušenost, protože to je vlastně práce, kde se pracuje s dětma nebo studentama, s dětma, které mají nějaké speciální zdravotní potřeby a postaru s dětma postiženými. A je to nějaká forma jakoby jinakosti a beru na sto pět procent, že tito lidí, kteří s touto jinakostí pracují, jsou schopni tu jinakost přijmout téměř v jakékoli formě. Když jsou schopní jet do rodiny a vyšetřovat a pracovat s dítětem, které je napojené na plicní ventilátor, na peg sondu a já nevím, na co všechno, na tracheostomii, a vidí, jak se vyplachuje sonda a stříká se tam stříkačkou jídlo, tak že jim vůbec nebude vadit, když by měli do svého pracovního týmu přijmout někoho, kdo je jinak orientovaný. No, a tak jsme jeli na první takový výjezd někam do školy, no a dozvěděl jsem se od té kolegyně, která bojovala za to, ať nastoupím, že ona strašně chtěla, ať nastoupím, a ta vedoucí nevěděla a tak dělali radu a blablaba. A teď jsme jeli autem a ona mi najednou říká: Víš jako, na tobě jde jako trochu vidět, že jsi čtyřprocentní a my jsme nevěděli, jestli s tím bude problém. A to mě jako... tak reagoval jsem jako v pohodě, nedal jsem na sobě nic znát, protože jsem ani neměl chuť to řešit. Ale velmi mě to překvapilo. Tak to. Tak to mě jako srazilo na kolena, že to jsem si řekl, že... Překvapilo mě to nepříjemně. Nečekal bych to.</p>	<p>mužnosti ve mně málo bude dělat problémy</p> <p>narušení identity absencí maskul. vlastností</p> <p>přijetí jinakosti</p> <p>srazilo mě to na kolena</p>
<p>400</p>	<p><i>Jste na začátku mluvil o tom, že bylo nějaké období, kdy jste to prožíval jakoby složitě tu mužskost. Já nevím, jestli mi k tomu ještě můžete něco říct?</i></p>	<p>Nečekal bych to vzhledem k tomu, jaká je doba, jaký je rok, v jakém prostředí... jakého prostředí se to týká, že se to týká těch za prvé ženských, za druhé, kteří pracují s postiženými, takže s jinakostí, jako s konceptem jinakosti... To mě teda velmi překvapilo. A to jsem si řekl, že ano, že ty lidi to nezávisle na čase a době a vývoji společnosti neustále dráždí.</p>	<p>dráždím</p>
<p>410</p>		<p>No určitě. Nejsložitější období bych jako řekl, že byla jako základní škola, kdy je puberta a ty děti samozřejmě na tu jinakost upozorňují. To, že já to teď vidím zpětně samozřejmě, když jsou ty děti v tom třídním kolektivu a mají nějaký problém, ať už tělesné postižení, autismus a tak dál, tak ty děti na to upozorňují. A mě na tu jako orientaci upozorňovali extrémně, ti kluci hlavně. Nemám na to příjemné vzpomínky. Myslím si, že jsem se... že su ještě silná osobnost, vyrovnal jsem se s tím dobře, ale myslím si, že</p>	<p>vlastní jinakost - problémy dětí</p> <p>silná osobnost</p>

420		<p>když by to byla slabší nějaká povaha v kombinaci s nějakým třeba špatným ještě rodinným nebo sociálním prostředím, tak si myslím, že ty následky by mohly být veliké. A vzpomínám si, že třeba často to ti učitelé přecházeli, aby to nemuseli jako kdyby řešit. Jo, že teďka su v pozici, kdy vím, že v pozici toho poradenského pracovníka člověk spoustu věcí řeší, včetně tady těchto s těma učitelama. Oni to tehda vůbec neřešili a myslím si, že to jako není v pořádku. Takže to bylo, pak to šlo do útlumu v té Praze na té výšce, tam to jako nikdo neřešil, a nastalo to znova tady v té práci jako, no. To je zhruba, bych řekl. Jo, že prostě ten pocit, že to je vlastně jedno, že už nikdo nic neřeší, a to bylo fakt nepříjemné pro mě, no. Nebo nepříjemné... já to mám v prdeli. Překvapilo mě to.</p>	<p>ze své pozice mohu změnit</p>
430	<p><i>Je něco ve Vašem současném životě, co jako by takto podporuje ten pocit, Vy jste to označil jako maskulinity třeba, tak tu maskulinitu ve Vás a něco, co ještě ji jako sráží?</i></p>	<p>Tak jako, ta maskulinita pro mě je jako, že jsem se postavil na vlastní nohy. Byť samozřejmě v tom školství nikdy ty příjmy nebudou takové, že jako bych si mohl dělat úplně, co bych chtěl, finančně. Takže to, že jako finančně... finanční samostatnost. A to, že já spoustu věcí zařídím nebo tak, takže. A co jako sráží...</p>	<p>mám v prdeli vs. nepříjemné, srazilo</p>
440	<p><i>Taky nemusí být, jo.</i></p>	<p>Asi určitě. Jako já mám takovou drobnou postavu, což je jako spíš element, element jako ženskosti. Já se jako stravuju normálně a blablaba, už to neřeším jako. Ale tou asi sráží. A ta reakce toho okolí samozřejmě, že. Teďka třeba jsem měl za sebou náročný den v práci a jel jsem vyřizovat něco k babičce, nebo jsem dlouho nebyl ve Veselí, takže hodinu v autě, hodinu zpátky, a já jako takto oblečení moc neřeším, ale tak mám ho hodně, a někdy si obleču něco, co je celé černé a jindy si obleču růžový svetr a nikoho se na to neptám. A já jsem se večer zastavil, protože jsem měl jít kolegyni bývalé přátelkám k narozeninám, tak jsem se zastavil v devět večer v Tescu, že jí jako koupím kafe, které vím, že ona má ráda. A já jako to mám tak, že já, a i z té Prahy su nacvičený, že je mně jedno celkem, co si okolí myslí. Jo, jestli někdo řeší, u nás v práci nebo kdekoliv, kde já jsem vzal na takové auto, které mám, a na takové boty, na takové hodinky, na takové to a to... prostě já to mám jako v prdeli. Ale takový silný zážitek... Já su zabraný v tom Tescu do těch regálů a byl tam nějaký pár, holka s klukem, a kluk ke mně došel, tak si mě zrentgenoval a tak znechuceně říká: Ty vole, a šel pryč. Což já bych si jako kdyby asi, asi nedovolil, ať už by to bylo cokoliv, co by mě dráždilo. To mně přijde takové jako... to už mně přijde vystupňované a jako ve mně to vlastně vzbuzuje pocit jako až... až jako strachu. Jo, že kdybysme se vlastně potkali večer na sídlišti večer na procházce se psem a ne v Tescu, byť já na sídlišti nebydlím a večer na procházku se psama nechodím, tak jako kam až by byl schopný jako zajít? Jenom prostě, že se mu nelíbí, jak já vypadám nebo co mám na sobě. Tak to je takový jako mírný pocit ohrožení. Jo, a to jsou takové zážitky, které potom dělají ty vlny, kdy, kdy, kdy... kdy mě ta absence té</p>	<p>postavit na vlastní nohy (fin. nezávislost)</p> <p>zařídím věci</p> <p>drobná postava - element ženskosti</p>
450			
460			
470			

<p>480</p>	<p><i>Podle Vašeho názoru jako je maskulinita nebo, nebo mužnost, mužskost, to je jedno, jak to nazvem, pro mě jsou to jakoby synonyma, i když asi by se tam daly najít nějaké nuance, tak je to něco, co gayové řeší nebo ne?</i></p>	<p>maskulinity to nekomplikuje ten život, a pak vždycky nastane nějaká situace, která pro mě je jako nepříjemná, no. Viz tady to, takže třeba. No, tak tak.</p>	<p>vlny absence mask. komplikuje život</p>
<p>490</p>	<p><i>Co si o tom myslíte?</i></p>	<p>Jak kteří. Eee, myslím si o tom jako to, že i často při tom seznamování jako, je skupina, která jako by neřeší, že to bude ten pár, který bude křičet a bude vidět, a pak je ta skupina, která vůbec nechce... je skupina, která chce ty... která ty dva maskulinní elementy dát k sobě, pak ta, která jsou každý jiný, a pak ta, která to neřeší. Tak to si myslím, že často je. A že třeba se často potkají dva gayové, kteří by si třeba i rozuměli a ten druhý mu řekne: Ty jsi strašně moc gay a to nemůžeme, protože mně by to a tam by to... Tak to si myslím, že je takový jako silný moment, takový jakože to. A ještě jednou, jaká byla otázka?</p>	<p>mask. ve vztazích</p>
<p>500</p>	<p><i>Jestli to podle Vás gayové řeší tu maskulinitu.</i></p>	<p>Řeší, určitě jako.</p>	
<p>510</p>	<p><i>Jo?</i></p>	<p>No. Hlavně ti vysoko postavení možná v práci a tak, tak ti jako... No, řeší to, řeší maskulinitu a řeší mnozí i vzhled jako extrémně, do extrému je to vyhnáné, si myslím, a myslím si, že to jako není dobré.</p>	<p>kde řeší mask. (svoji?) práce vzhled</p>
<p>520</p>	<p><i>A Vy? Řešíte to?</i></p>	<p>Já to řeším tak, že vím, že ty lidi mě nemají rádi nebo mě neberou až tak vážně, jako že často berou, že přijel nějaký debílek v růžovém svetříku a ve velkém autě. Takže já to řeším tak, že když potom jdu na nějaké ty výjezdy teďka do nějaké školy nebo řešit nějaké vážné věci, tak to řeším tak, že opravdu chcu byt perfektně oblečený, perfektně chci vypadat a chci mít perfektně třeba nastylované věci, aby ty lidi neměli šanci. Tak tak to řeším. To jo. A jinak je mně to jedno. Když prostě se nechci upravovat a jít ven, tak jdu tak, jak já chci jako. Jo. Takto jako. Spíš mně to přijde jako směšné. Když si zpětně vzpomenu jako... Asi mám tendenci si vybírat spíš starší partnery. Když si vzpomenu já teďka zpětně s úsměvem, co na ty starší gaye vlastně platí, jak málo, tak mně to přijde jako směšné. A i já jsem se setkal i s tím, že se třeba i nějaká známost se mi rozvinula, jo, a řešil se extrémně ten vzhled a ta maskulinita, a buď jim strašně vadila ta absence té... mockrát jsem se setkal s tím, že extrémně obdivovali jako kdyby moje názory a znalosti, vědomosti nabyté v průběhu toho studia a tím studiem, a že jediná věc, která jako zhatila ten třeba vztah, který mohl vzniknout je právě ta absence té maskulinity a ještě mně to tak explicitně řekli. A já neříkám, že to není důležité, ale rozhodně si nemyslím, že to je to, co primárně ovlivňuje...</p>	<p>neberou mě vážně nedát dr. šanci</p>
<p>530</p>			<p>znalosti vs. vzhled neříkám, že není</p>

<p>540</p> <p>Dobře. Děkuju. No a dostáváme se k poslední otázce, která má dvě podotázky. Možná, že to zaznělo, možná, že to ještě pojmete nějak jinak. Co ze své mužnosti uplatňujete ve svém životě a co ne - to je ta jak kdyby první část té otázky. Co ze své mužnosti uplatňujete a co ne ve svém životě?</p>		<p>nebo je to ta věc, která by byla až tak důležitá. Protože vlastně, když jako se mně někdo líbí, tak některé věci jako kdyby asi skousnu nebo se na ně adaptuju postupně. Jo. Takže to, no, takže řeší to určitě. Minimálně padesát procent a víc.</p>	<p>důležité</p>
<p>550</p> <p>A v čem ne? Hm.</p>		<p>No, v práci asi uplatňuju ten pohled toho muže, že většina je tam žen, jak ve školství, tak v tom poradenství. Tak v práci uplatňuju ten pohled toho muže. Ve výchově těch dětí jsem to uplatňoval v té školce určitě. A v čem... No a děti nemáme, tak v tom to neuplatňuju. Hm, to je asi všechno.</p> <p>V čem ho neuplatňuju?</p> <p>To jako nerozumím té otázce úplně teď, se přiznám. Přemyslím, jak nějak jinak to formulovat. Tomu nerozumím.</p>	<p>v práci uplatnění mužství</p>
<p>570</p> <p>Možná ta podotázka na to odpoví. Je něco, co byste ze své mužnosti rád rozvinul a pokud ano, tak co by k tomu mohlo pomoci, co by k tomu přispělo?</p>		<p>Hm... Jakoby i v návaznosti na ty zhacené vztahy, kdy ta absence té maskulinity je zkomplikovala, tak jsem chtěl všechno rozvíjet a předělávat sám sebe, a to si myslím, že to je... že předělávání sám sebe a přizpůsobování se požadavkům té společnosti, pokud to není extrémní, extrémní neadaptace, viz svobodní bezdětní lidi, kteří žijou jenom s kočkama a už se s nikým nevidají a tak, tak to si myslím, že to je to nejhorší, co narušuje právě identitu jakoukoliv, včetně té mužské - chtít se předělávat. Takže já už nic rozvíjet, já už nic rozvíjet jako, jako nechci a asi ani nepotřebuju, Nemyslím si, že by to pro mě prostě jako bylo důležité. Jakože...</p>	<p>vztahy zhacené abs. maskul. neměnit se (není-li extrémní)</p>
<p>580</p> <p>A jakým způsobem jste se jí snažil rozvíjet? Vy jste říkal jakoby... Čili v chování nějaké korekce, nějakého chování?</p>		<p>To jsem si říkal: a to nesmíš dělat, a tamto dělají ženské, a to by neměl a tamto bys neměl, a bylo to pod tlakem.</p>	<p>násilná přeměna</p>

<p>600</p>	<p><i>Hm. Dobře.</i></p> <p><i>Děkuju za otevřenost.</i></p>	<p>Asi. A bylo to pod tlakem. A mnohem víc se mně vyplatilo zúžit ten okruh těch známých a těch lidí, kteří vím, jak na to reagují a nereagují a myslím si, že... byt' ta mužskost u mě absentuje, a já tu sebereflexi mám, tak si myslím, že mám jiné vlastnosti, vlastnosti, které jsou jako kdyby důležitější. Není to pro mě jako už primární.</p> <p>Tak asi tak.</p> <p>Jestli máte nějaké doplňující otázky...</p>	<p>zúžit okruh lidí</p> <p>jiné vlastnosti důležitější</p>
<p>610</p>	<p><i>Doplňující?... Jenom možná ještě bych potřeboval vysvětlit, že uplatňujete, uplatňujete pohled muže v té své, v tom svém zaměstnání. To je jaký pohled muže? Co to je pohled muže? Oproti těm ženám.</i></p>	<p>No, jako by... No, jakože ty ženy, že jo, ty děti porodily, takže mají často tendenci jim ten život zjednodušovat a tak jim vyšlapovat tu cestičku, což zvlášť u těch postižených dětí je problém, protože třeba autistické děti často nemluví a komunikují pomocí alternativních způsobů komunikace. Jeden z těch způsobů komunikace je tak zvaný výměnný obrázkový komunikační systém a ten vyžaduje na začátku toho zácviku důslednost, a neexistuje, aby si to dítě třeba... To jsme teďka řešili, oni zpočátku ty kartičky nechcou používat, takže místo toho, aby přišly, udělaly nějaký iniciační dotek, navázaly komunikaci, otevřely si komunikační knihu, vzaly si kartičku, co chtěou na jídlo, proběhla ta výměna, tak jdou, to jsme teďka řešili, že tatínek tohleto dělal, ty výměny dodržoval a maminka to nedělala, protože řekla, že jednodušší je, když ji pustí a ona si z ledničky vezme, co chce. Tak na tu jsem třeba zapůsobil v tom smyslu, že chápu, že je to jako její dcera a že jí to chce usnadnit a tak, ale že když prostě bude důsledná, tak ten VOKS může vést časem až k verbální komunikaci. Tak šlo vidět, že to na ni zapůsobilo. Tu konzultaci jsme měli já i kolegyně a šlo vidět, že ode mě to na ni zapůsobilo tak jako kdyby jinak.</p>	<p>nevyšlapávat cestičku</p>
<p>630</p>	<p><i>Že to víc vzala?</i></p> <p><i>Hm. Čím myslíte, že to je?</i></p>	<p>Hm, no.</p> <p>To nevím. Možná, jestli to říkám důrazněji? Je to možné. Samozřejmě mám i negativní zkušenosti. Že jsem něco řekl důraznějc, jakože dítě není v pořádku a byl jsem čtyři hodiny u paní ředitelky. Doteďka vím, že dítě je autistické zjevně..., takže tam to tehdy bylo vlastně v opačném smyslu. Takže neříkám, že je to vždycky plus. Určitě ne.</p>	<p>zapůsobil</p>
<p>640</p>	<p><i>Dobře. Hm. Jenom toto jsem potřeboval vysvětlit. V průběhu toho našeho povídání, bylo něco, co Vám třeba letělo hlavou, že jste</i></p>	<p>To nevím. Možná, jestli to říkám důrazněji? Je to možné. Samozřejmě mám i negativní zkušenosti. Že jsem něco řekl důraznějc, jakože dítě není v pořádku a byl jsem čtyři hodiny u paní ředitelky. Doteďka vím, že dítě je autistické zjevně..., takže tam to tehdy bylo vlastně v opačném smyslu. Takže neříkám, že je to vždycky plus. Určitě ne.</p>	<p>důraznější (x kolegyně/ženy)</p>

<p>660</p> <p>670</p> <p>675</p>	<p><i>se chtěl k tomu vrátit nebo to jako nějak okomentovat? Nebo nějaké věci, které byste rád dodal ještě?</i></p> <p><i>Že už je to pro Vás úspěch.</i></p> <p><i>Dobře, Perfektní. Děkuju.</i></p>	<p>Ne, ale myslím si, že ta maskulinita jako je veliké téma a tak si lidi i ty gaye kastují na ty maskulinní a na ty nemaskulinní. A ti maskulinní jsou ty lepší, protože to jim připomíná ty jako partnery jejich a to je takové jako akceptovatelné; ti nemaskulinní jsou tak strašně jiní a dráždí to okolí a to už akceptovatelné není. Byť jsou to v podstatě stejní lidi s trochu jinýma vlastnostma. Tak to je takové jako úsměvné pro mě. Ale už jsem asi dozrál do toho, že už to není úsměvné.</p> <p>No.</p>	<p>maskulinní lepší</p>
----------------------------------	---	---	-------------------------